

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ
Ι Δ Ρ Υ Μ Α

ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

ΤΕΙ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ

ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

«ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ»

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: ΣΙΑΜΕΤΗ ΑΝΔΡΙΑΝΗ

A.M.: 2013055

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΜΑΥΡΙΔΟΓΛΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΚΑΛΑΜΑΤΑ 2017

Ευχαριστίες

Ολοκληρώνοντας την πτυχιακή μου εργασία αισθάνομαι την ανάγκη να ευχαριστήσω θερμά, όλους τους καθηγητές του Τμήματος Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής για την εμπειριστατωμένη μαθητεία που μου προσέφεραν όλα αυτά τα χρόνια των σπουδών μου.

Ιδιαίτερα θα ήθελα να ευχαριστώ τον καθηγητή μου κ. Μαυριδόγλου Γεώργιο για τις κατευθύνσεις που μου έδωσε και το χρόνο που αφιέρωσε για την ολοκλήρωση της πτυχιακής μου.

Επίσης ευχαριστώ την οικογένεια μου που βρίσκεται στο πλευρό μου τόσα χρόνια και με στηρίζει σε όλες τις προσπάθειές μου.

Περίληψη

Η φορολογία είναι μια σημαντική δραστηριότητα των δημόσιων φορέων σε όλες τις χώρες του κόσμου, αφού εξασφαλίζει συνήθως περισσότερο από το 90% των εσόδων τους. Επηρεάζει την οικονομική συμπεριφορά όλων μας. Το πόσο φορολογούμαστε, ο τρόπος με τον οποίο δηλώνουμε τα εισοδήματά μας, το πώς οργανώνουμε τα οικονομικά μας για να ελαχιστοποιήσουμε την φορολογική μας επιβάρυνση είναι σοβαρά ζητήματα που επηρεάζουν την καθημερινότητά μας.

Η παρούσα πτυχιακή εργασία έχει στόχο να μελετήσει την εξέλιξη των συντελεστών φορολόγησης των φυσικών προσώπων διαχρονικά αλλά και των εσόδων του ελληνικού κράτους που προέρχονται από την εν λόγω φορολόγηση του φόρου εισοδήματος ως ποσοστό του ΑΕΠ. Επιπλέον γίνεται καταγραφή και των αντίστοιχων συντελεστών φορολόγησης φυσικών προσώπων για τα κράτη – μέλη της Ε.Ε.

Σκοπός της έρευνας είναι να αναζητηθούν, να συγκριθούν και να αξιολογηθούν οι φορολογικοί συντελεστές, όπως και οι αλλαγές στη φορολογία των φυσικών προσώπων στην Ελλάδα διαχρονικά από την έναρξη της οικονομικής κρίσης μέχρι και σήμερα αλλά και σε σχέση με άλλες χώρες της Ε.Ε.

Προκειμένου να πραγματοποιηθεί η μελέτη, η συλλογή των δεδομένων θα γίνει από βιβλιογραφία, νομοθεσία, διαδικτυακούς τόπους, διεθνείς οργανισμούς όπως ΟΟΣΑ, EUROPA από το υπουργείο οικονομικών και την ΑΑΔΕ καθώς και άρθρα από εφημερίδες με σχετικές αναφορές και στοιχεία που θα συντελέσουν στη δημιουργία μιας γενικής πληροφόρησης για τη φορολογία των φυσικών προσώπων στην Ελλάδα.

Λέξεις κλειδιά

Φορολογία εισοδήματος, φυσικά πρόσωπα, συντελεστές φόρου, Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος, έσοδα ελληνικού κράτους, Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν.

Συντομογραφίες – Ακρωνύμια

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΑ	ΕΠΕΞΗΓΗΣΗ
ΑΑΔΕ	Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων
ΑΕΠ	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
Γ.Ε.Ν.Ε.	Γραφείου Ευρέσεως Ναυτικής Εργασίας
ΕΕ	Ετερόρρυθμος Εταιρεία
ΕΕΑ	Έκτακτη Εισφορά Αλληλεγγύης
ΕΛΣΤΑΤ	Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία
ΕΠΕ	Εταιρεία Περιορισμένης Ευθύνης
Κ.Φ.Ε.	Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος
ΚΑΠ	Κοινή Αγροτική Πολιτική
ΚΦΔ	Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας
Ν.Δ.	Νομοθετικό Διάταγμα
ΟΑΕΔ	Οργανισμός Απασχολήσεως Εργατικού Δυναμικού
ΟΕ	Ομόρρυθμος Εταιρεία
ΟΝΕ	Οικονομική Νομισματική Ένωση
ΟΟΣΑ	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
ΠΔ	Προεδρικό Διάταγμα
Φ.Π.	Φυσικά Πρόσωπα
ΦΕΚ	Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως
ΦΕΦΠ	Φόρου Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων

Πίνακας Περιεχομένων

Ευχαριστίες.....	ii
Περίληψη	iii
Λέξεις κλειδιά.....	iv
Συντομογραφίες – Ακρωνύμια.....	v
Πίνακας Περιεχομένων.....	vi
Λίστα Πινάκων.....	viii
Λίστα Διαγραμμάτων.....	ix
ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	1
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	3
1. Εισαγωγή κεφαλαίου	3
1.1. Έννοια – Χαρακτηριστικά της φορολογίας εισοδήματος φυσικών προσώπων	3
1.2. Αντικείμενο του Φόρου Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΕΞΕΛΙΚΤΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΝΟΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	9
2. Εισαγωγή κεφαλαίου	9
2.1. Ιστορική εξέλιξη της φορολογίας εισοδήματος.....	9
2.1.1. Αναδρομή φορολογικών συστημάτων που θεσμοθετήθηκαν διαχρονικά στην Ελλάδα	10
2.2. Διατάξεις Ν. 4172/2013 φορολογίας εισοδήματος φυσικών προσώπων.....	13
2.3. Διατάξεις Ν. 4387/2016 φορολογίας εισοδήματος φυσικών προσώπων.....	19
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: Η ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΣΤΗΝ Ε.Ε.....	25
3. Εισαγωγή Κεφαλαίου	25
3.1. Η άμεση φορολογία στην Ευρωπαϊκή Ένωση	25

3.2. Φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων στην Ευρωπαϊκή Ένωση.....	26
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	34
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο: ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΦΟΡΟΛΟΓΗΣΗΣ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΑ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΑ	
ΕΣΟΔΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ	34
4. Εισαγωγή Κεφαλαίου	34
4.1. Διερεύνηση δεδομένων φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων σε σχέση με τα	
έσοδα από τη φορολογία εισοδήματος ανά φορολογούμενο κάτοικο ως ποσοστό του	
ΑΕΠ της Ελλάδος	36
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	42
5. Γενικά συμπεράσματα	42
5.1. Ειδικά συμπεράσματα	43
Βιβλιογραφία	45
Μελέτες	45
Διαδίκτυο	46
Νόμοι	47

Λίστα Πινάκων

Πίνακας 1: Συντελεστές φόρου εισοδήματος μισθωτών φυσικών προσώπων Ν. 4172/2013	17
Πίνακας 2: Συντελεστές φόρου εισοδήματος μη μισθωτών φυσικών προσώπων Ν. 4172/2013	18
Πίνακας 3: Συντελεστές φόρου εισοδήματος από ακίνητα φυσικών προσώπων Ν. 4172/2013	19
Πίνακας 4: Συντελεστές φόρου εισοδήματος μισθωτών φυσικών προσώπων Ν. 4387/2016	19
Πίνακας 5: Συντελεστές φόρου εισοδήματος από ακίνητα φυσικών προσώπων Ν. 4387/2016	22
Πίνακας 6: Νέα κλίμακα εισφοράς αλληλεγγύης	22
Πίνακας 7: Φορολογικοί συντελεστές 28 χωρών της ΕΕ κατά το οικονομικό έτος 2015	26
Πίνακας 8: Φορολογικοί συντελεστές 28 χωρών της ΕΕ κατά το έτος 2016.....	29
Πίνακας 9: Αναλογία εσόδων από φορολόγηση φυσικών προσώπων ανά φορολογούμενο κάτοικο 2012 – 2016.....	39
Πίνακας 10: Τα έσοδα από φορολόγηση φυσικών προσώπων 2012 – 2016 ως ποσοστό στο ΑΕΠ	40

Λίστα Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1: Ποσοστιαία ανάλυση των φορολογικών συντελεστών φυσικών προσώπων 2002-2016	36
Διάγραμμα 2: Συγκεντρωτικά φορολογικά έσοδα από φορολόγηση φυσικών προσώπων 2012 – 2016.....	38
Διάγραμμα 3: Αναλογία εσόδων από φορολόγηση φυσικών προσώπων ανά φορολογούμενο κάτοικο 2012 – 2016	39
Διάγραμμα 4 : Τα έσοδα από φορολόγηση φυσικών προσώπων 2012 – 2016 ως ποσοστό στο ΑΕΠ.....	41

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αντικείμενο της έρευνας αποτελεί, η αναφορά εκτενώς στον Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (Κ.Φ.Ε.) των Φυσικών Προσώπων (Φ.Π.) καθώς και στις αλλαγές που προέκυψαν στη νεότερη νομοθεσία με την μετάβαση από τον Νόμο 2238/1994. Γνωρίζουμε ότι από την έναρξη ισχύος του Ν. 4172/2013 (γενική έναρξη ισχύος: για εισοδήματα και δαπάνες που πραγματοποιούνται από 1.1.2014) παύουν να ισχύουν οι διατάξεις του Ν. 2238/1994 (Α' 151) συμπεριλαμβανομένων και όλων των κανονιστικών πράξεων και εγκυκλίων που έχουν εκδοθεί κατ' εξουσιοδότηση αυτού του νόμου. Οι διατάξεις του Ν. 2238/1994 ισχύουν για εισοδήματα που αποκτήθηκαν μέχρι και 31.12.2013. Πλέον θα γίνει αναφορά στις ισχύουσες διατάξεις του νόμου 4374/1.4.2016 με τις οποίες συμπληρώθηκαν και αντικαταστάθηκαν οι διατάξεις του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (Κ.Φ.Ε. Ν. 4172/2013).

Αρχικά στο **πρώτο κεφάλαιο** εξετάζεται η έννοια, το αντικείμενο και τα χαρακτηριστικά της φορολογίας εισοδήματος φυσικών προσώπων. Επιπλέον γίνεται ιστορική αναδρομή των άμεσων φόρων από την αρχαιότητα έως και σήμερα στην Ελλάδα καθώς και αναδρομή των φορολογικών συστημάτων που θεσμοθετήθηκαν διαχρονικά.

Οι τελευταίες διατάξεις των Ν. 4172/2013 και Ν. 4387/2016 φορολογίας εισοδήματος φυσικών προσώπων, παρουσιάζονται στο **δεύτερο κεφάλαιο** οι οποίες με τις αλλαγές τους στους φορολογικούς συντελεστές καθώς και στην ίδια τη νομοθεσία αποτέλεσαν τμήμα των μέτρων λιτότητας που αναγκάστηκαν να λάβουν τα τελευταία χρόνια οι κυβερνήσεις.

Το καθεστώς της φορολογίας εισοδήματος φυσικών προσώπων στην Ευρωπαϊκή Ένωση, διερευνάται στο **τρίτο κεφάλαιο** και καταγράφονται οι κλίμακες εισοδήματος με τους ανάλογους φορολογικούς συντελεστές ανά χώρα στα (28) κράτη – μέλη.

Στο **τέταρτο κεφάλαιο** γίνεται η ερευνητική προσέγγιση του θέματος, κατά την οποία τα ερευνητικά ερωτήματα είναι τα εξής:

1^ο Διερεύνηση των ποσοστιαίων συντελεστών της φορολόγησης των φυσικών προσώπων διαχρονικά κατά τη δεκαπενταετία (2002 – 2016).

2^ο Διερεύνηση των εσόδων του Ελληνικού κράτους που προέρχονται από το φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων, κατά την πενταετία (2012 – 2016).

3^ο Διερεύνηση αναλογίας ανά φορολογούμενο κάτοικο στα έσοδα από το φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων.

4^ο Διερεύνηση των εσόδων από φορολόγηση φυσικών προσώπων 2012 – 2016 ως ποσοστό στο ΑΕΠ της χώρας.

Τέλος, στο **πέμπτο κεφάλαιο** παρουσιάζονται τα γενικά και ειδικά συμπεράσματα που απορρέουν από την προαναφερθείσα βιβλιογραφική έρευνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

1. Εισαγωγή κεφαλαίου

Η φορολογία αποτελεί το σύνολο των νομικών διατάξεων οι οποίες συνοδεύονται από την διαδικασία επιβολής και είσπραξης των φόρων, διαδικασία που είναι υπέρ του κράτους και άλλων νομικών προσώπων, επιβαλλόμενη με νόμο εισφορά μέρους εισοδήματος των φυσικών και των νομικών προσώπων. Το φορολογικό σύστημα συμβάλλει τα μέγιστα στη λειτουργία του κράτους. Κάθε φορολόγηση προϋποθέτει μια κάποια κοινωνική δομή (Σταματόπουλος, Καραβοκύρης, 2009).

1.1. Έννοια – Χαρακτηριστικά της φορολογίας εισοδήματος φυσικών προσώπων

Η έννοια του φόρου είναι πολύμορφη και πολυσύνθετη. Όλες οι πλευρές του φόρου πρέπει να ερευνώνται για τον επιστημονικό προσδιορισμό του όρου, δηλαδή η οικονομική, κοινωνική, πολιτική, διοικητική και νομική. Συγκεκριμένα, φόρος είναι «σαφώς καθορισμένες διατάξεις και χωρίς ειδικό αντάλλαγμα, εισφορά των πολιτών προς το κράτος για την κάλυψη των δημοσίων αναγκών, στις οποίες περιλαμβάνονται κοινωνικοπολιτικοί και οικονομικοί σκοποί» (Σελλάς, 1989).

Σύμφωνα με τον ορισμό του Γάλλου οικονομολόγου Gaston Zeze, ο φόρος αποτελεί αναγκαστική εισφορά που καταβάλλεται από τον πολίτη, χωρίς ειδική αντιπαροχή και την εισπράττει το κράτος για να αντιμετωπίσει τις δημόσιες δαπάνες (Γκίνογλου, 2014).

Τα φυσικά πρόσωπα που έχουν την κατοικία τους στην Ελλάδα έχουν απεριόριστη φορολογική υποχρέωση, επειδή υποβάλλονται στο φόρο τόσο τα εισοδήματά τους που προκύπτουν στην Ελλάδα όσο και αυτά που προκύπτουν στο εξωτερικό, ενώ τα φυσικά πρόσωπα που δεν έχουν την κατοικία τους στην Ελλάδα έχουν περιορισμένη φορολογική υποχρέωση και φορολογούνται μόνο τα εισοδήματά τους που προκύπτουν στην Ελλάδα. Ο νομοθέτης, συνεπώς στην Ελλάδα υιοθετεί βασικά την αρχή της φορολογίας του εισοδήματος στην κατοικία του φορολογουμένου, ταυτόχρονα όμως

διατηρεί εν μέρει και την αρχή της φορολογίας στην πηγή (Γεωργακόπουλος & Λοϊζίδης, 1986).

Οι στόχοι της φορολογίας είναι ταμειευτικοί, οικονομικοί, αναπτυξιακοί και κοινωνικοπολιτικοί. Η Ελλάδα όπως και όλα τα κράτη πρέπει να λαμβάνουν ολοένα και περισσότερες αποφάσεις για να προσαρμόσουν τα φορολογικά συστήματά τους στην εξέλιξη της κοινωνίας π.χ. στην αύξηση της μέσης ηλικίας του πληθυσμού κατά τα προσεχή έτη, θέμα στο οποίο αποτελεί πρόκληση που ξεπερνά το εθνικό επίπεδο (Καραγιώργος, 1979).

Φορολογουμένη μονάδα αποτελεί κατά βάση κάθε άτομο της οικογένειας και όχι ολόκληρη η οικογένεια ως σύνολο. Έτσι, το εισόδημα της συζύγου περιλαμβάνεται στη δήλωση του συζύγου, αλλά φορολογείται χωριστά καθένας από τους συζύγους και ευθύνεται για το ποσό του φόρου που αναλογεί στο εισόδημά του. Η χωριστή αυτή φορολόγηση των εισοδημάτων των συζύγων αποσκοπεί στο να μην επιβαρύνονται πολύ τα εισοδήματα της συζύγου, γεγονός που θα είχε πιθανόν αρνητικές επιπτώσεις στην προσφορά εργασίας των συζύγων. Εξαίρεση από τον κανόνα αυτό της χωριστής φορολογίας των εισοδημάτων των δύο συζύγων κάνει ο νόμος σε δύο περιπτώσεις:

α) Για το εισόδημα του ενός συζύγου που προέρχεται από επιχείρηση, η οποία εξαρτάται οικονομικά από τον άλλο σύζυγο, και

β) Για το εισόδημα του ενός συζύγου που προέρχεται από αστική ή ομόρρυθμη ή ετερόρρυθμη ή περιορισμένης ευθύνης εταιρεία ή κοινοπραξία ή κοινωνία, στην οποία συμμετέχει και ο άλλος σύζυγος.

Με την εξαίρεση αυτή ο νομοθέτης επιδιώκει να παρεμποδίσει τη διάσπαση του εισοδήματος των συζύγων κι επομένως την ευνοϊκότερη φορολογική τους μεταχείριση, που θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί με τη δημιουργία επιχειρήσεων από τη σύζυγο, που θα αποτελούσαν ουσιαστικά τμήμα των επιχειρήσεων του συζύγου, ή με τη δημιουργία εικονικών εταιρειών με εταίρους τους δύο συζύγους.

Σχετικά με τη φορολογία των εισοδημάτων των ανήλικων παιδιών, ο νόμος προβλέπει την προσθήκη του εισοδήματος αυτού στο εισόδημα του γονέα που έχει το μεγαλύτερο συνολικό εισόδημα, εφόσον βέβαια ο γονέας αυτός έχει τη γονική μέριμνα. Εξαίρεση προβλέπεται για τα εισοδήματα των ανήλικων παιδιών που προέρχονται:

- ✓ Από προσωπική τους εργασία,

- ✓ Από περιουσιακά στοιχεία που περιήλθαν σ' αυτά από δωρεά από πρόσωπα άλλα εκτός από τους γονείς τους ή από κληρονομιά,
- ✓ Από συντάξεις που τυχόν παίρνουν τα παιδιά εξαιτίας θανάτου του πατέρα ή της μητέρας τους και
- ✓ Από διατροφή που καταβάλλεται με βάση δικαστικής απόφασης ή συμβολαιογραφικής πράξης.

Η φορολόγηση των εισοδημάτων των παιδιών μαζί με το εισόδημα του γονέα που έχει το μεγαλύτερο συνολικό εισόδημα αποσκοπεί στο να παρεμποδίσει τη διάσπαση του εισοδήματος των γονέων με σκοπό τη φοροδιαφυγή (Γεωργακόπουλος & Λοϊζίδης, 1986).

Τα κυριότερα χαρακτηριστικά του Φόρου Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων (ΦΕΦΠ) είναι τα παρακάτω:

- Ο φόρος έχει χαρακτήρα προσωπικού και προοδευτικού φόρου. Επιδιώκεται η φορολόγηση κάθε ατόμου, σύμφωνα με τη φοροδοτική του ικανότητα.
- Υπάρχει ένα αφορολόγητο ποσό ως ελάχιστο όριο συντήρησης που προσαυξάνεται σύμφωνα με τα οικογενειακά βάρη του φορολογούμενου. Επιπλέον από το συνολικό φορολογητέο εισόδημα εκπίπτουν ορισμένες δαπάνες.
- Στο φόρο εισοδήματος υιοθετείται η αρχή του φορολογικού διαφορισμού ανάλογα με την πηγή του εισοδήματος και τον κόπο για την απόκτησή τους. Έτσι τα εισοδήματα από μισθωτές υπηρεσίες έχουν ευνοϊκότερη μεταχείριση σε σχέση για παράδειγμα με τα εισοδήματα από ενοίκια.
- Καθιερώνεται το σύστημα παρακράτησης του φόρου στην πηγή. Το πλεονέκτημα μεθόδου αυτής είναι η ταχεία και ανέξοδη είσπραξη του φόρου, αλλά σαν αντιστάθμισμα του πλεονεκτήματος αυτού πρέπει να τονιστεί η άμβλυνση της φορολογικής συνείδησης του φορολογούμενου με συνέπεια μεγάλο ποσοστό φοροκλοπής.
- Η δήλωση φορολογίας εισοδήματος είναι κοινή για τους συζύγους με υπολογισμό όμως του φόρου χωριστά για τον καθένα.
- Με σκοπό την περιστολή της φοροδιαφυγής υιοθετείται η εκτεταμένη εφαρμογή τεκμηρίων για τη φορολόγηση του εισοδήματος που προκύπτει από αυτά.

- Οι προσωπικές εταιρείες (ΟΕ, ΕΕ) φορολογούνται ως νομικά πρόσωπα (μείωση του προσωπικού και προοδευτικού χαρακτήρα της φορολογίας) (Τζούμας, 2009).

1.2. Αντικείμενο του Φόρου Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων

Κατά τις γενικές διατάξεις του άρθρου 1 του νόμου 2238/1994¹ επιβάλλεται φόρος στο συνολικό καθαρό εισόδημα που προκύπτει είτε στην ημεδαπή είτε στην αλλοδαπή και αποκτάται από κάθε φυσικό πρόσωπο για το οποίο συντρέχουν οι προϋποθέσεις των παρ. 1 και 2 του άρθρου 2.²

Αναλυτικότερα το αντικείμενο εισοδήματος του φόρου φυσικών προσώπων είναι εισόδημα ανάλογα με την πηγή της προέλευσής του και διακρίνεται στις εξής κατηγορίες:

A-B) Εισόδημα από ακίνητα.

Γ) Εισόδημα από κινητές αξίες.

Δ) Εισόδημα από εμπορικές επιχειρήσεις.

Ε) Εισόδημα από γεωργικές επιχειρήσεις.

ΣΤ) Εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες.

Z) Εισόδημα από υπηρεσίες ελευθέρων επαγγελματιών και από κάθε άλλη πηγή.

Για να βρεθεί το συνολικό εισόδημα, αθροίζονται τα επιμέρους εισοδήματα των κατηγοριών Α έως Ζ, που αποκτώνται από κάθε φυσικό πρόσωπο κατά το οικονομικό έτος. Κατά την άθροιση αυτή συμψηφίζονται τα θετικά και αρνητικά στοιχεία των επιμέρους εισοδημάτων (Σταματόπουλος & Καραβοκύρης, 2007).

Ο φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων είναι ο ευρύτερα αποδεκτός τρόπος προσδιορισμού της φοροδοτικής ικανότητας του φορολογούμενου σε παγκόσμια κλίμακα, διότι σε όλα τα φορολογικά συστήματα ο φορολογούμενος επιβαρύνεται κυρίως με βάση το δηλωθέν εισόδημα του. Είναι γενικότερα ο φόρος που

¹ Πηγή: Άρθρο 1 Ν. 2238/1994

² Πηγή: Άρθρο 2 § 1 Ν. 2238/1994 (κωδικοποιημένο σύμφωνα με τον Ν. 3943/2011)

ανταποκρίνεται καλύτερα στις αρχές της φορολογικής δικαιοσύνης και αυτό επιτρέπει τα ακόλουθα:

- Την εξαίρεση ενός ελαχίστου ορίου συντήρησης,
- Τη διαφορετική φορολογική μεταχείριση των φορολογουμένων
- Την εφαρμογή προοδευτικού φορολογικού συντελεστή και
- Την περιορισμένη δυνατότητα μετακύλισης.

Ο φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων αποτελεί ισχυρό μέσο άσκησης σταθεροποιητικής πολιτικής. Έχει αυτόματο σταθεροποιητικό χαρακτήρα που σημαίνει ότι όταν αυξάνεται το ΑΕΠ αυξάνεται αυτόματα και η φορολογική επιβάρυνση των πολιτών και θεωρείται ο ισχυρότερος αυτόματος σταθεροποιητής της οικονομίας. Ο προοδευτικός ΦΕΦΠ παρουσιάζει επίσης υψηλή εισοδηματική ελαστικότητα (Καραγεωργάς, 1981).

Αντίθετα ο φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων παρουσιάζει και κάποια βασικά μειονεκτήματα όπως ότι:

- Δίνει περιθώρια για φοροδιαφυγή και φοροαποφυγή ιδιαίτερα στις υψηλότερες εισοδηματικές τάξεις. Αυτό συμβαίνει βέβαια γιατί υπάρχουν πολλές μορφές αγοραστικής δύναμης οι οποίες δεν μπορούν να περιληφθούν στο φορολογήσιμο εισόδημα (κυρίως υπεραξίες και αδιανέμητα κέρδη). Επίσης υπάρχουν σοβαρές δυσχέρειες στο διαχωρισμό των δαπανών της επιχείρησης από τις προσωπικές δαπάνες, που μπορεί να οδηγήσουν σε φοροαποφυγή.

- Προκαλεί σοβαρές παρενέργειες στα οικονομικά κίνητρα, διότι εξασθενίζει το κίνητρο για αποταμίευση, αφού αυτή διπλοφορολογείται από τη μια πλευρά, ενώ από την άλλη αυτοί που έχουν περισσότερα εισοδήματα (υψηλή οριακή ροπή προς αποταμίευση) και αποταμιεύουν περισσότερο, επιβαρύνονται και περισσότερο. Επίσης, όσο προοδευτικότερος είναι ο φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων, τόσο μειώνονται οι αποταμιεύσεις και έτσι μειώνεται και ο λόγος (αποταμίευσης/ΑΕΠ) στην οικονομία, περιορίζοντας τα διαθέσιμα αποταμιευτικά κεφάλαια για επενδυτικούς σκοπούς.

- Εξασθενίζει το κίνητρο για εργασία, αφού κάποιες κατηγορίες εργαζομένων όπως αυτοί που κατέχουν μεγάλη ειδικευση και αποκτούν υψηλότερα από τα μεσαία εισοδήματα, επιβαρύνονται και περισσότερο.

- Εξασθενίζει το κίνητρο για επενδύσεις, αφού πολλοί πιστεύουν ότι μειώνεται η οριακή αποδοτικότητα τους. Πέραν τούτου αποθαρρύνονται οι επενδύσεις και μειώνεται ο ρυθμός ανάπτυξης λόγω του ότι αυτοί που μπορούν να συσσωρεύσουν πάγιο κεφάλαιο και να κάνουν περισσότερες επενδύσεις επιβαρύνονται και περισσότερο με τον προοδευτικό.
- Παρουσιάζει χαμηλή απόδοση στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες διότι δεν είναι πλήρη τα λογιστικά τους συστήματα. Τα φορολογητέα εισοδήματα είναι χαμηλά και πολλές φορές δεν μπορούν να εντοπιστούν, επίσης τα έξοδα βεβαίωσης είναι υψηλά και υπάρχει χαμηλή φορολογική συνείδηση των πολιτών.
- Τέλος, παρουσιάζει υψηλό κόστος συμμόρφωσης, βεβαίωσης και είσπραξης σε σχέση με την έμμεση φορολογία. Παρουσιάζει επίσης και πολλές χρονοτριβές μεταξύ της βεβαίωσης και είσπραξης του (Καραγεωργάς, 1981).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο: ΕΞΕΛΙΚΤΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΝΟΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

2. Εισαγωγή κεφαλαίου

Στην παρούσα συγκυρία που διανύει η χώρα μας επέρχονται συνεχόμενες αλλαγές που αφορούν την άμεση φορολογία, τη φορολόγηση δηλαδή των φυσικών προσώπων ως προς το εισόδημα τους. Οι συγκεκριμένες αλλαγές αποτέλεσαν τμήμα των μέτρων λιτότητας που αναγκάστηκε να λάβει η ελληνική κυβέρνηση. Οι αλλαγές αυτές στους φορολογικούς συντελεστές καθώς και η ίδια η νομοθεσία θα αναλυθούν εκτεταμένα σε αυτό το κεφάλαιο.

2.1. Ιστορική εξέλιξη της φορολογίας εισοδήματος

Η φορολόγηση στην Αρχαία Ελλάδα ήταν κατά κανόνα άμεση. Έτσι με βάση την άμεση φορολογία το βάρος των φόρων ήταν ολοκληρωτικά στους πλούσιους. Ανατρέχοντας στην αρχαία Αθήνα, πλήρωναν φόρους οι έχοντες και κατέχοντες Αθηναίοι, όπως και οι μέτοικοι («μετοίκιον»). Εκτός από αυτόν τον τακτικό φόρο, από το 440 π.Χ. η Αθήνα επέβαλλε στους συμμάχους της και έκτακτη εφάπαξ εισφορά, τη λεγόμενη επιφορά. Οι αρχαίοι φόροι έμπαιναν με την έγκριση της Βουλής και όσο για τη διαφάνεια, τα ονόματα όσων πλήρωναν αναγράφονταν στους φορολογικούς καταλόγους της εποχής, που βρίσκονταν σε κοινή θέα³.

Ιστορικά η φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων υπό τη σύγχρονη μορφή της, εισήχθη με το νόμο 1640/1919 περί φορολογίας καθαρών προσόδων, νόμος που ίσχυσε για τριάντα πέντε περίπου έτη. Το σύστημα αυτό της φορολογίας των προσόδων αντικαταστάθηκε σχετικά με τα φυσικά πρόσωπα με το ΝΔ 3323/1955 από τον «ενιαίο φόρο» ή «προσωπικό φόρο» εισοδήματος φυσικών προσώπων, ο οποίος επιβάλλεται πλέον στο συνολικό απ' όλες τις πηγές καθαρό εισόδημα του φορολογουμένου (Καβαλάκης, 2005).

Το έτος 1994 ψηφίστηκε με τον Ν. 2238/1994 (ΦΕΚ 151 Α΄) ο Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος (Κ.Φ.Ε.). Με το νόμο αυτό κωδικοποιήθηκαν σε ενιαίο κείμενο οι διατάξεις της νομοθεσίας που κάλυπτε τα πεδία της φορολογίας εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων, με τα βασικά (ΝΔ 3323/1955, ΝΔ 3843/1958) και τα συναφή νομοθετήματα.

³ Πηγή: Άρθρο «Πώς φορολογούσαν οι αρχαίοι» της Σπίνου Π., στην Εφημερίδα Ελευθερία, έντυπο 7, 21/2/2011. Ανακτήθηκε στις 21/9/17 από ιστότοπο: <http://www.enet.gr>

Τελευταία τροποποίηση του παραπάνω νόμου αποτελεί ο νόμος 3296/2004 (ΦΕΚ 253 Α΄/14-12-2004).

2.1.1. Αναδρομή φορολογικών συστημάτων που θεσμοθετήθηκαν διαχρονικά στην Ελλάδα

Προκειμένου να αποκτήσουμε μια σφαιρικότερη εικόνα της έννοιας του όρου και των φορολογικών συστημάτων που θεσμοθετήθηκαν στην χώρα μας διαχρονικά, επιχειρείται παρακάτω παράθεση των νομοθετημάτων.

Ο νόμος 1640/1919 – νόμος Ελευθερίου Βενιζέλου «περί φορολογίας καθαρών προσόδων» αποτέλεσε αφετηρία για την εφαρμογή και θεσμοθέτηση στη χώρα μας των νέων φορολογικών συστημάτων και διατάξεων. Είναι γεγονός ότι με τις διατάξεις του νόμου αυτού έγινε μια πρώτη προσπάθεια εκσυγχρονισμού του φορολογικού συστήματος της χώρας, καθιερώνοντας βασικές αρχές φορολογικού δικαίου μεταξύ των οποίων αυτή της φορολογικής δικαιοσύνης και ισότητας μεταξύ των πολιτών, όπως και υιοθετώντας ταυτόχρονα αναλυτικό και μικτό σύστημα φορολόγησης.

Πρωταρχικά και σε πρώτο επίπεδο του Ν. 1640/1919 εντόπιζε κανείς επτά αναλυτικούς φόρους:

- Το φόρο του εισοδήματος εξ οικοδομών
- Το φόρο του εισοδήματος εξ εκμισθώσεως γαιών
- Το φόρο επί του εισοδήματος εκ κινητών αξιών
- Το φόρο επί του εισοδήματος εξ εμπορικών επιχειρήσεων
- Το φόρο επί του εισοδήματος εκ γεωργικών επιχειρήσεων
- Το φόρο επί του εισοδήματος εκ μισθωτών υπηρεσιών
- Το φόρο επί του εισοδήματος εξ ελευθερίων επαγγελματιών» (Γκίνογλου, 2014).

Για κάθε κατηγορία των παραπάνω αναφερομένων εισοδημάτων, υποβάλλονταν υποχρεωτικά και ξεχωριστή δήλωση φορολογίας εισοδήματος στην οποία εφαρμόζονταν κάποιος αναλογικός φορολογικός συντελεστής. Στοιχεία μικτού φορολογικού συστήματος, εντοπίζονται σε δεύτερη φάση και μόνο στα εισοδήματα φυσικών προσώπων όταν το άθροισμα του συνόλου των εισοδημάτων τους υπερέβαινε ένα προκαθορισμένο χρηματικό ποσό (Γκίνογλου, 2014).

Το ανωτέρω φορολογικό σύστημα όπως εισήχθη με τον Ν. 1640/1919 εφαρμόστηκε έως το 1955 όπου και εισάγεται με το ΝΔ 3323/1955⁴ ο ενιαίος, προοδευτικός φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων. Αναλυτικότερα με τη θεσμοθέτηση του εν λόγω νόμου καθιερώνεται η υποβολή ενιαίας φορολογικής δήλωσης για το σύνολο των εισοδημάτων που αποκτά ο φορολογούμενος από κάθε πηγή.

Το συνολικό εισόδημα φορολογείται πλέον με μία ενιαία κλίμακα και επιπροσθέτως, εισάγεται η έννοια της προοδευτικής κλίμακας η οποία γίνεται κοινωνικά και πολιτικά ευρέως αποδεκτή, κυρίως λόγω του ότι αποσκοπεί στην απονομή φορολογικής δικαιοσύνης μεταξύ των πολιτών, επιβαρύνοντας φορολογικά περισσότερο τα υψηλότερα εισοδήματα.

Περαιτέρω, με βάση το άρθρο 16α του προαναφερθέντος ΝΔ 3323/1955 οι μικρές επιχειρήσεις ΟΕ, ΕΕ, ΕΠΕ απαλλάσσονται του φόρου εισοδήματος νομικών προσώπων. Τουναντίον για το εισόδημα που αποκτάται από την επιχειρηματική δραστηριότητα αυτών φορολογούνται αποκλειστικά και μόνο τα φυσικά πρόσωπα, μέλη των εταιριών.

Τρία χρόνια αργότερα, θεσμοθετείται το ΝΔ 3843/1958⁵ με το οποίο ρυθμίζεται ο φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων.

Αργότερα, μετά από τριάντα ένα χρόνια το ΠΔ 129/1989⁶ τροποποιεί το ισχύον μέχρι τότε φορολογικό σύστημα εισάγοντας νέα φιλοσοφία ως προς τον τρόπο υπολογισμού του φόρου. Συγκεκριμένα, παύει να εφαρμόζεται η αφαίρεση των δαπανών από το συνολικό εισόδημα προκειμένου να υπολογισθεί το φορολογητέο εισόδημα αλλά βάσει της ίδιας φορολογικής κλίμακας υπολογίζεται πρώτα ο φόρος που αντιστοιχεί στο συνολικό εισόδημα, μετά ο φόρος που αντιστοιχεί στα αφορολόγητα ποσά και τέλος, αφαιρείται το ένα ποσό από το άλλο και ο φόρος που αναλογεί είναι η διαφορά τους.

Σημαντικό, είναι να σημειωθεί ότι το ίδιο έτος καταργείται η Β΄ πηγή εισοδήματος «εισόδημα εξ εκμισθώσεως γαιών» όπως ίσχυε με τον Ν. 1640/19 και Ν. 3323/55. Με το νόμο 2065/1992⁷ επανέρχεται η Β΄ πηγή εισοδήματος και συγκεκριμένα ενσωματώνεται και

⁴ Πηγή: Εισόδημα (ΝΔ 3323/1955), ιστότοπος: <https://www.e-forologia.gr>

⁵ Πηγή: Περί φορολογίας εισοδήματος νομικών προσώπων, ΝΔ αριθ.3843, ιστότοπος: <https://www.e-forologia.gr>

⁶ Πηγή: Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, άρθρο 9 του ΠΔ 129/1989 (ΦΕΚ- Α' 62), ιστότοπος: www.et.gr

⁷ Πηγή: ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 2065, Αναμόρφωση της άμεσης φορολογίας και άλλες διατάξεις. ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ, ιστότοπος: <https://www.e-forologia.gr>

ενοποιείται με την Α΄ πηγή εισοδήματος. Επίσης, καταργείται ως μέθοδος υπολογισμού του φόρου η αφαίρεση φόρου από φόρο.

Ταυτόχρονα, σημαντικές επιπτώσεις στο σύνολο της οικονομίας και ανάπτυξης επέφερε η επιβολή φορολόγησης στα κέρδη των νομικών προσώπων με συντελεστή 35% σημειώνοντας μεγάλη φορολογική επιβάρυνση συγκρίνοντας με το προγενέστερο καθεστώς βάσει του οποίου οι μικρές επιχειρήσεις ΟΕ, ΕΕ, ΕΠΕ απαλλάσσονταν του φόρου εισοδήματος νομικών προσώπων και φορολογούνταν αποκλειστικά και μόνο τα φυσικά πρόσωπα, μέλη των εταιριών.

Στη συνέχεια το 1994 ψηφίστηκε και αποτέλεσε την νέα πραγματικότητα στα φορολογικά δρώμενα της χώρας ο νόμος 2238/1994⁸ ο οποίος και εφαρμόστηκε για περίπου είκοσι χρόνια. Το νέο αυτό νομοθέτημα το οποίο συμπεριλάμβανε στα άρθρα του τις ισχύουσες διατάξεις τόσο για τη φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων όσο και νομικών προσώπων και το οποίο τροποποιήθηκε, συμπληρώθηκε και αντικαταστάθηκε στη διάρκεια των χρόνων πολλές φορές, προφανώς εξαιτίας του μεγάλου πλήθους διευκρινιστικών εγκυκλίων που εκδόθηκαν, αλλά εν τέλει κατάφερε να διαμορφώσει παρά την πολυπλοκότητά του ένα ολοκληρωμένο και σχετικά σαφή φορολογικό περιβάλλον για τον πολίτη.

Προχωρώντας στο σήμερα το 2013 στα πλαίσια σχεδιασμού φορολογικής μεταρρύθμισης του Υπουργείου Οικονομικών, υλοποιήθηκε και ψηφίστηκε ο νέος κώδικας φορολογίας εισοδήματος με το νόμο 4172/2013⁹ και έναρξη ισχύος από το φορολογικό έτος 2014. Ο νέος αυτός νόμος επιδιώκει να απλοποιήσει το φορολογικό σύστημα της χώρας και να εναρμονιστεί, κατά το δυνατό, με την Ευρωπαϊκή οικονομική και κοινωνική πραγματικότητα. Ταυτόχρονα εισάγει νέα φιλοσοφία και διαμορφώνει νέο φορολογικό τοπίο, καταργεί, τροποποιεί και άλλοτε διατηρεί παλιές διατάξεις, εισάγει νέους κανόνες και αρχές. Ως νέο νομοθέτημα σε αρκετά σημεία του κρίνεται δυσνόητο και παρουσιάζει ασάφειες και πιθανά κενά.

⁸ Πηγή: ΝΟΜΟΣ 2238/1994, ΚΩΔΙΚΑΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΚΕΦ. Α΄ Επιβολή φόρου, ιστότοπος: <https://www.e-forelogia.gr>

⁹ Πηγή: Ν. 4172/2013 Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος (Ν. 4172/2013) που ισχύει για εισοδήματα από 1.1.2014, ιστότοπος: <https://www.e-forelogia.gr>

Τέλος το 2016 συμπληρώθηκαν και αντικαταστάθηκαν οι διατάξεις του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (Κ.Φ.Ε. Ν. 4172/2013) με το νόμο 4374/1.4.2016¹⁰ ο οποίος έφερε τα πάνω κάτω στη φορολογία φυσικών προσώπων συμβάλλοντας στην αύξηση της φορολογίας, εξαιτίας της μεγάλης ανάγκης εσόδων που έχει το κράτος, για την κάλυψη αναγκών που προήλθαν από πολλούς παράγοντες εν μέσω της οικονομικής κρίσης.

2.2. Διατάξεις Ν. 4172/2013 φορολογίας εισοδήματος φυσικών προσώπων

Ο Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος (Κ.Φ.Ε.) κατά το άρθρο 1 του Ν. 4172/2013 στο πεδίο εφαρμογής του ρυθμίζει τη φορολογία του εισοδήματος¹¹:

- α) Των Φυσικών Προσώπων,
- β) Των Νομικών Προσώπων και των κάθε είδους νομικών οντοτήτων.

Ο νέος Κ.Φ.Ε. ρυθμίζει τον τρόπο φορολόγησης για τις κατηγορίες εισοδημάτων, όπως ορίζονται στον Κ.Φ.Ε. καθώς και τον τρόπο απόδοσης των φόρων με την υποβολή της δήλωσης, την προκαταβολή του φόρου και την παρακράτησή του.

Βάση του Ν. 4172/2013 άρθρο 2 ως φυσικό πρόσωπο ή απλώς φορολογούμενος ορίζεται κάθε πρόσωπο που υπόκειται σε φόρο εισοδήματος σύμφωνα με τις διατάξεις του Κ.Φ.Ε.

Κατά το άρθρο 5§1 και 2 του εν λόγω νόμου ο φόρος εισοδήματος που θα επιβληθεί σε ένα φυσικό πρόσωπο προέρχεται από τα εισοδήματα που έχει λάβει είτε στην ημεδαπή είτε στην αλλοδαπή (παγκόσμιο εισόδημα) για ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. «Εισόδημα που προκύπτει στην ημεδαπή είναι κάθε εισόδημα πηγής Ελλάδας και ιδίως:

α) Το εισόδημα από μισθωτή εργασία που ασκείται στην ημεδαπή, καθώς και το εισόδημα από μισθωτή εργασία που ασκείται στην αλλοδαπή και καταβάλλεται από το Ελληνικό Δημόσιο,

β) Το εισόδημα από συντάξεις που καταβάλλονται από το Ελληνικό Δημόσιο, από ημεδαπό κύριο και επικουρικό φορέα υποχρεωτικής ασφάλισης, καθώς και από επαγγελματικά ταμεία που έχουν συσταθεί με νόμο στην Ελλάδα,

¹⁰ Πηγή: Ν. 4374/1.4.2016 (ΦΕΚ Α' 85/12.5.2016), άρθρο 16, Σχ. πολ.1087/27-6-2016 Κοινοποίηση διατάξεων Ν. 4387/2016 και Ν. 4389/2016, που αφορούν φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων, ιστότοπος: <https://www.e-forologia.gr>

¹¹ Πηγή: Νόμος 4172/2013 www.forin.gr, www.taxheaven.gr

γ) Το εισόδημα από υπηρεσίες διοίκησης, συμβουλευτικές και τεχνικές που παρέχονται στην ημεδαπή, μέσω μόνιμης εγκατάστασης,

δ) Το εισόδημα από καλλιτεχνικές και αθλητικές δραστηριότητες που παρέχονται στην ημεδαπή,

ε) Το εισόδημα από επιχειρηματική δραστηριότητα που ασκείται στην ημεδαπή μέσω μόνιμης εγκατάστασης,

στ) Το εισόδημα από τη μεταβίβαση παγίων περιουσιακών στοιχείων από αλλοδαπό που ασκεί επιχειρηματική δραστηριότητα μέσω μόνιμης εγκατάστασης στην ημεδαπή,

ζ) Το εισόδημα από ακίνητη περιουσία και το εισόδημα από λοιπά δικαιώματα που προκύπτουν από την ακίνητη περιουσία, εφόσον τα ακίνητα βρίσκονται στην ημεδαπή,

η) Το εισόδημα από την πώληση ακίνητης περιουσίας, η οποία βρίσκεται στην ημεδαπή,

θ) Το εισόδημα από την πώληση ολόκληρης επιχείρησης, εταιρικών μεριδίων ή ποσοστών συμμετοχής, μετοχών, εισηγμένων ή μη ομολόγων και παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων, εφόσον οι παραπάνω τίτλοι έχουν εκδοθεί από ημεδαπή επιχείρηση,

ι) Το εισόδημα από μερίσματα ή λοιπά διανεμόμενα ποσά από νομικό πρόσωπο που έχει τη φορολογική του κατοικία στην ημεδαπή,

ια) Το εισόδημα από μερίσματα ή λοιπά διανεμόμενα ποσά από τις νομικές οντότητες που έχουν τη φορολογική τους κατοικία στην ημεδαπή,

ιβ) Το εισόδημα από τόκους καταβληθέντες ή πιστωθέντες που οφείλονται από φορολογικό κάτοικο Ελλάδας ή αλλοδαπής μέσω μόνιμης εγκατάστασης στην ημεδαπή,

ιγ) Το εισόδημα από δικαιώματα που πιστώνεται ή καταβάλλεται από φορολογικό κάτοικο ημεδαπής ή αλλοδαπής μέσω μόνιμης εγκατάστασης στην ημεδαπή».

«Ως εισόδημα, που προκύπτει στην αλλοδαπή, νοείται κάθε εισόδημα που δεν προκύπτει στην ημεδαπή, σύμφωνα με τα οριζόμενα στην παράγραφο 1».

Κατά το άρθρο 7 του νόμου φορολογητέο εισόδημα είναι το εισόδημα που απομένει μετά την αφαίρεση των δαπανών που εκπίπτουν, σύμφωνα με τις διατάξεις του Κ.Φ.Ε. από το ακαθάριστο εισόδημα.

Ο Κ.Φ.Ε. διακρίνει τις ακόλουθες κατηγορίες ακαθάριστων εισοδημάτων:

- α) Εισόδημα από μισθωτή εργασία και συντάξεις,
- β) Εισόδημα από επιχειρηματική δραστηριότητα,
- γ) Εισόδημα από κεφάλαιο και
- δ) Εισόδημα από υπεραξία μεταβίβασης κεφαλαίου.

Το άρθρο 9 ορίζει ότι:

α) *«Εάν κατά τη διάρκεια του φορολογικού έτους ένας φορολογούμενος που έχει φορολογική κατοικία στην Ελλάδα αποκτά εισόδημα στην αλλοδαπή, ο καταβλητέος φόρος εισοδήματος του εν λόγω φορολογούμενου, όσον αφορά στο εν λόγω εισόδημα, μειώνεται κατά το ποσό του φόρου που καταβλήθηκε στην αλλοδαπή για αυτό το εισόδημα. Η καταβολή του ποσού του φόρου στην αλλοδαπή αποδεικνύεται με τα σχετικά δικαιολογητικά έγγραφα, σύμφωνα με τα οριζόμενα στον Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας».*

β) *«Η μείωση του φόρου εισοδήματος που προβλέπεται στην προηγούμενη παράγραφο δεν δύναται να υπερβαίνει το ποσό του φόρου που αναλογεί για το εισόδημα αυτό στην Ελλάδα».*

Το άρθρο 10 Ν. 4172/2013 ορίζει το αντικείμενο του φόρου εισοδήματος των φυσικών προσώπων και είναι ο φόρος που επιβάλλεται ετησίως στο εισόδημα που αποκτούν τα φυσικά πρόσωπα και το άρθρο 11 ορίζει τα εξαρτώμενα μέλη ως εξής:

α) *«Ο (η) σύζυγος, εφόσον δεν έχει ίδια φορολογητέα εισοδήματα οποιασδήποτε πηγής»,*

β) *«Άγαμα τέκνα, εφόσον:*

- *Είναι ανήλικα έως 18 ετών ή*

- *Είναι ενήλικα έως 25 ετών και φοιτούν σε σχολές ή σχολεία ή ινστιτούτα επαγγελματικής εκπαίδευσης ή κατάρτισης της ημεδαπής ή αλλοδαπής ή είναι ενήλικα έως 25 ετών και είναι εγγεγραμμένα στα μητρώα ανέργων του Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (Ο.Α.Ε.Δ.) ή υπηρετούν τη στρατιωτική θητεία τους.*

γ) *Τα παρακάτω φυσικά πρόσωπα με ποσοστό νοητικής ή σωματικής αναπηρίας τουλάχιστον 67%, εφόσον είναι άγαμα, διαζευγμένα ή σε χηρεία:*

- *Τέκνα του φορολογούμενου,*

- *Αδελφοί και αδελφές των δύο συζύγων.*

δ) *Ανιόντες,*

ε) *Ανήλικα ορφανά από πατέρα και μητέρα που έχουν έως τρίτου βαθμού συγγένεια με το φορολογούμενο ή τον/τη σύζυγο».*

Τα φυσικά πρόσωπα που αναφέρονται στις περιπτώσεις (β), (δ) και (ε) της παραγράφου 1 δεν θεωρούνται εξαρτώμενα μέλη, εάν το ετήσιο φορολογητέο εισόδημά τους υπερβαίνει το ποσό των τριών χιλιάδων (3.000) ευρώ και εφόσον συνοικούν με τον φορολογούμενο. Τα φυσικά πρόσωπα της περίπτωσης (γ) της παραγράφου 1 δεν θεωρούνται εξαρτώμενα μέλη, εάν το ετήσιο εισόδημά τους υπερβαίνει το ποσό των έξι χιλιάδων (6.000) ευρώ.

Κατά την εφαρμογή της παραγράφου 2, δεν λαμβάνονται υπόψη οι παρακάτω κατηγορίες εισοδήματος:

α) Διατροφή που καταβάλλεται στο ανήλικο τέκνο με δικαστική απόφαση ή με συμβολαιογραφική πράξη ή με ιδιωτικό έγγραφο,

β) Εξωϊδρυματικό επίδομα ή προνοιακά επιδόματα αναπηρίας που χορηγούνται από το κράτος.

Το εισόδημα των ανήλικων τέκνων προστίθεται στα εισοδήματα και φορολογείται στο όνομα του γονέα που ασκεί τη γονική μέριμνα και σε κάθε περίπτωση στο όνομα του συζύγου, ο οποίος θεωρείται κατ' αρχήν υπόχρεος για την υποβολή της δήλωσης. Η διάταξη του προηγούμενου εδαφίου δεν εφαρμόζεται για τις ακόλουθες κατηγορίες εισοδημάτων σχετικά με τα οποία το ανήλικο τέκνο υπέχει δική του φορολογική υποχρέωση:

α) Το εισόδημα που αποκτά το ανήλικο από εργασιακή σχέση, σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 12,

β) Συντάξεις που περιήλθαν στο ανήλικο τέκνο, λόγω θανάτου του πατέρα ή της μητέρας του.

Το άρθρο 15 του ίδιου νόμου «*εισόδημα από μισθωτή εργασία και συντάξεις*» (κωδικοποιημένο σύμφωνα με τον Ν. 4254/2014) ορίζει τους φορολογικούς συντελεστές για το φορολογητέο εισόδημα μισθωτής εργασίας και συντάξεις το οποίο υποβάλλεται σε φόρο, σύμφωνα με την ακόλουθη κλίμακα (πίνακας 1):

Πίνακας 1: Συντελεστές φόρου εισοδήματος μισθωτών φυσικών προσώπων Ν. 4172/2013

ΚΛΙΜΑΚΙΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ (ΜΙΣΘΟΙ, ΣΥΝΤΑΞΕΙΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ)	ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ
0 – 25.000€	22%
Για τα επόμενα ποσά από 25.001 – 42.000€ υπερβάλλον 17.000€	32%
Πάνω από 42.000€	42%

Ιδία επεξεργασία - Πηγή: www.forin.gr, Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος (Ν. 4172/2013) που ισχύει για εισοδήματα από 1.1.2014

Ωστόσο, με το άρθρο 16 ο φόρος που προκύπτει με βάση την κλίμακα των μισθωτών και συνταξιούχων μειώνεται:

α) Για εισόδημα μέχρι και 21.000 ευρώ κατά 2.100 ευρώ.

β) Για εισόδημα πάνω από 21.000 ευρώ το ποσό μείωσης των 2.100 ευρώ περιορίζεται κατά 100 ευρώ ανά 1.000 ευρώ εισοδήματος και μέχρι εξαντλήσεως του ποσού των 2.100 ευρώ. Όλοι οι μισθωτοί και συνταξιούχοι με εισόδημα έως 21.000 ευρώ δικαιούνται σταθερή έκπτωση φόρου 2.100 ευρώ. Για υψηλότερα εισοδηματικά κλιμάκια, η έκπτωση φόρου μειώνεται κατά 100 ευρώ για κάθε 1.000 ευρώ εισοδήματος και μηδενίζεται για εισοδήματα άνω των 42.000 ευρώ.

Πρακτικά αυτό σημαίνει ότι όσοι είχαν τότε εισόδημα που υπερέβαινε τα 42.000 ευρώ έχασαν εντελώς το αφορολόγητο, από την άλλη πλευρά, όμως, για όσους είχαν εισόδημα έως 21.000 ευρώ, το αφορολόγητο διευρύνθηκε από τα 5.000 ευρώ στα 9.500 ευρώ. Το αφορολόγητο των 5.000 ευρώ πέρασε στην ιστορία και για πρώτη φορά, όσον αφορά τα εισοδήματα που αποκτήθηκαν στη διάρκεια του 2013 μισθωτοί και συνταξιούχοι φορολογήθηκαν με συντελεστές από 22% έως 42% με ένα σύστημα έκπτωσης φόρου το οποίο ευνοεί όσους έχουν εισοδήματα έως 9.500 ευρώ.

Παρελθόν αποτελεί και το έξτρα αφορολόγητο για όσους έχουν παιδιά, ενώ οι φοροαπαλλαγές που μείωναν δραστικά τον φόρο έως και την προηγούμενη χρονιά εξαφανίστηκαν. Οι ελεύθεροι επαγγελματίες από την πλευρά τους κλήθηκαν να πληρώσουν φόρο από το πρώτο ευρώ των εισοδημάτων τους, χωρίς αφορολόγητο και με συντελεστές από

26% έως 33%, ενώ για πρώτη φορά τα εισοδήματα από ενοίκια φορολογήθηκαν με ξεχωριστή κλίμακα και συντελεστές 10% - 33%.¹²

Το εισόδημα από ατομική επιχείρηση, εκτός της περίπτωσης (γ) της παρούσας παραγράφου και ελεύθερο επάγγελμα, υποβάλλεται σε φόρο σύμφωνα με την ακόλουθη κλίμακα (πίνακας 2):

Πίνακας 2: Συντελεστές φόρου εισοδήματος μη μισθωτών φυσικών προσώπων Ν. 4172/2013

ΚΛΙΜΑΚΙΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΜΗ ΜΙΣΘΩΤΩΝ	ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ	ΦΟΡΟΣ ΚΛΙΜΑΚΙΟΥ
50.000€	26%	13.000
Υπερβάλλον	33%	

Ίδια επεξεργασία - Πηγή: www.forin.gr. Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος (Ν. 4172/2013) που ισχύει για εισοδήματα από 1.1.2014

Για νέες ατομικές εμπορικές επιχειρήσεις ή νέους ελεύθερους επαγγελματίες με πρώτη δήλωση έναρξης επιτηδεύματος από 1ης Ιανουαρίου 2013 και για τα τρία (3) πρώτα έτη άσκησης της δραστηριότητάς τους ο φορολογικός συντελεστής του πρώτου κλιμακίου της παραπάνω κλίμακας μειώνεται κατά πενήντα τοις εκατό (50%) και μέχρι δέκα χιλιάδες (10.000) ευρώ εισόδημα.

Επίσης το εισόδημα από ατομική γεωργική επιχείρηση υποβάλλεται σε φόρο με συντελεστή δεκατρία τοις εκατό (13%). Ειδικά για το οικονομικό έτος 2014 (χρήση 2013) για το δηλωθέν εισόδημα από ατομική γεωργική επιχείρηση εφαρμόζεται αυτοτελώς η κλίμακα μισθωτών – συνταξιούχων.

Τέλος τα εισοδήματα από μισθώσεις ακινήτων, καθώς και τα εισοδήματα από κινητές αξίες, εκτός από τις περιπτώσεις που με την παρακράτηση φόρου εξαντλείται η φορολογική υποχρέωση, υποβάλλονται σε φορολόγηση βάσει της παρακάτω κλίμακας (πίνακας 3):

¹² Πηγή: Φορολογικά νέα, 14/3/2014 ιστότοπος, <http://news247.gr/eidiseis/oikonomia/forologia/forologikos-odhgos-2014-poso-foro-tha-plhrwsoyme-fetos.2688822.html> ανακτήθηκε 25/10/17

Πίνακας 3: Συντελεστές φόρου εισοδήματος από ακίνητα φυσικών προσώπων Ν. 4172/2013

ΚΛΙΜΑΚΙΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΑΠΟ ΑΚΙΝΗΤΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ	ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ	ΦΟΡΟΣ ΚΛΙΜΑΚΙΟΥ
12.000€	10%	1.200€
Υπερβάλλον	13%	

Ίδια επεξεργασία - Πηγή: www.forin.gr, Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος (Ν. 4172/2013) που ισχύει για εισοδήματα από 1.1.2014

Το ακαθάριστο ποσό από ακίνητα υποβάλλεται και σε συμπληρωματικό φόρο, ο οποίος υπολογίζεται με συντελεστή ενάμισι τοις εκατό (1,5%). Ειδικώς, ο συντελεστής του προηγούμενου εδαφίου αυξάνεται σε τρία τοις εκατό (3%), εφόσον η επιφάνεια κατοικίας υπερβαίνει τα τριακόσια (300) τετραγωνικά μέτρα ή πρόκειται για επαγγελματική μίσθωση.¹³

2.3. Διατάξεις Ν. 4387/2016¹⁴ φορολογίας εισοδήματος φυσικών προσώπων

Με το Ν. 4387/2016 τροποποιείται η κλίμακα Φορολογίας εισοδήματος του άρθρου 15 του Κ.Φ.Ε. (4172/2013) Η νέα κλίμακα ισχύει πλέον για:

- α) Μισθωτούς
- β) Συνταξιούχους
- γ) Ατομική επιχειρηματική δραστηριότητα
- δ) Αγρότες και απεικονίζεται παρακάτω στον (πίνακα 4).

Πίνακας 4: Συντελεστές φόρου εισοδήματος μισθωτών φυσικών προσώπων Ν. 4387/2016

ΚΛΙΜΑΚΙΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ (ΜΙΣΘΟΙ, ΣΥΝΤΑΞΕΙΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ)	ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ
0 – 20.000	22%
20.001 – 30.000	29%

¹³ Πηγή: Άρθρο 9 §1 Ν. 2238/1994 (κωδικοποιημένο σύμφωνα με τον Ν. 4261/2014) ιστότοπος: www.forin.gr, www.taxheaven.gr

¹⁴ Πηγή: Νόμος 4387/2016 www.forin.gr, www.taxheaven.gr

ΚΛΙΜΑΚΙΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ (ΜΙΣΘΟΙ, ΣΥΝΤΑΞΕΙΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ)	ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ
30.001 – 40.000	37%
40.001 και πάνω	45%

Ίδια επεξεργασία - Πηγή: Άρθρο 15 §1 Ν. 4387/2016 (κωδικοποιημένο σύμφωνα με το Ν. 387/2016 & ισχύει για εισοδήματα που αποκτώνται από το φορολογικό έτος 2016 και μετά), ιστότοπος: www.forin.gr, www.taxheaven.gr

Με την τροποποίηση του άρθρου 16 του Ν. 4172/2013 εισάγεται πλέον διαφορετική έκπτωση φόρου η οποία συνδέεται με τον αριθμό των τέκνων. Η έκπτωση φόρου ισχύει πλέον για: α) Μισθωτούς β) Συνταξιούχους γ) Αγρότες και δεν ισχύει για το εισόδημα από επιχειρηματική δραστηριότητα.

Πιο αναλυτικά ο φόρος που προκύπτει κατά την εφαρμογή του άρθρου 15 μειώνεται κατά το ποσό των χιλίων εννιακοσίων (1.900) ευρώ για το φορολογούμενο χωρίς εξαρτώμενα τέκνα, όπως αυτά ορίζονται στο άρθρο 11 όταν το φορολογητέο εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες και συντάξεις δεν υπερβαίνει το ποσό των είκοσι χιλιάδων (20.000) ευρώ. Η μείωση του φόρου ανέρχεται σε χίλια εννιακόσια πενήντα (1.950) ευρώ για το φορολογούμενο με ένα (1) εξαρτώμενο τέκνο, σε δύο χιλιάδες (2.000) ευρώ για δύο (2) εξαρτώμενα τέκνα και σε δύο χιλιάδες εκατό (2.100) ευρώ για τρία (3) εξαρτώμενα τέκνα και άνω.

Εάν το ποσό του φόρου είναι μικρότερο των ποσών αυτών, η μείωση του φόρου περιορίζεται στο ποσό του αναλογούντος φόρου. Για φορολογητέο εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες και συντάξεις το οποίο υπερβαίνει το ποσό των είκοσι χιλιάδων (20.000) ευρώ, το ποσό της μείωσης μειώνεται κατά δέκα (10) ευρώ ανά χίλια (1.000) ευρώ του φορολογητέου εισοδήματος από μισθούς και συντάξεις.

Για τους αγρότες και για εισοδήματα που αποκτήθηκαν από 1η Ιανουαρίου 2016 και εφεξής ισχύουν τα κάτωθι:

α) Τα κέρδη από ατομική αγροτική επιχείρηση φορολογούνται αυτοτελώς με την κλίμακα της παρ. 1 του άρθρου 15 (ως ανωτέρω περίπτωση) του Ν. 4172/2013 και καταργείται πλέον η φορολόγηση με 13%. Η διάταξη έχει ως εξής:

Η παρ. 3 του άρθρου 29 του Ν. 4172/2013 (Α' 167) αντικαθίσταται ως εξής:

«Τα κέρδη από ατομική αγροτική επιχείρηση φορολογούνται αυτοτελώς με την κλίμακα της παραγράφου 1 του άρθρου 15 (πίνακας 4). Ο φόρος που προκύπτει για το εισόδημα από ατομική αγροτική επιχείρηση μειώνεται κατά το ποσό που προβλέπεται στο παραπάνω αναφερθέν άρθρο 16. Στην περίπτωση που αποκτάται εισόδημα από μισθούς και συντάξεις μαζί με εισόδημα ατομικής αγροτικής επιχείρησης, η μείωση φόρου υπολογίζεται μία φορά για το σύνολο των εισοδημάτων. Στην περίπτωση που αποκτάται εισόδημα από μισθωτή εργασία και συντάξεις ή και από ατομική αγροτική επιχείρηση μαζί με εισόδημα από λοιπές κατηγορίες, η μείωση του φόρου θα είναι αυτή που αναλογεί μόνο στο μέρος του εισοδήματος που προέρχεται αποκλειστικά από μισθωτή εργασία και συντάξεις ή και από ατομική αγροτική επιχείρηση».

β) Το τελευταίο εδάφιο της παρ. 1 του άρθρου 21 του Ν. 4172/2013 αντικαθίσταται ως εξής:

«Ειδικά, για τους ασκούντες ατομική αγροτική επιχειρηματική δραστηριότητα, στον προσδιορισμό του κέρδους από επιχειρηματική δραστηριότητα περιλαμβάνονται εκ των άμεσων ενισχύσεων του Πυλώνα Ι της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ) όπως αυτές ορίζονται, μόνο η βασική ενίσχυση καθώς και κατά το ποσό που υπερβαίνουν τις δώδεκα χιλιάδες (12.000) ευρώ, οι πράσινες και συνδεδεμένες ενισχύσεις. Οι αγροτικές αποζημιώσεις στο σύνολό τους δεν περιλαμβάνονται στον προσδιορισμό του κέρδους από επιχειρηματική δραστηριότητα».

Επιπλέον τα κέρδη από επιχειρηματική δραστηριότητα (ατομικές επιχειρήσεις, ελεύθερους επαγγελματίες και λοιπά φυσικά πρόσωπα που ασκούν επιχειρηματική δραστηριότητα) φορολογούνται πλέον από 1.1.2016 με την κλίμακα της παρ. 1 του άρθρου 15 του Κ.Φ.Ε. δηλαδή την ίδια ως άνω κλίμακα των μισθωτών και των συνταξιούχων αφού προστεθούν σε τυχόν εισοδήματα από μισθούς και συντάξεις. Σημειώνεται ότι για την ατομική επιχειρηματική δραστηριότητα δεν ισχύει η έκπτωση φόρου άρθρου 16 του Κ.Φ.Ε.. Η Σχετική διάταξη της παρ. 1 του άρθρου 29 του Ν. 4172/2013 αντικαθίσταται ως εξής:

«Τα κέρδη από επιχειρηματική δραστηριότητα φορολογούνται με την κλίμακα της παραγράφου 1 του άρθρου 15 αφού προστεθούν σε τυχόν εισοδήματα από μισθούς και συντάξεις. Για τα κέρδη από επιχειρηματική δραστηριότητα, δεν εφαρμόζονται οι μειώσεις του άρθρου 16».

Με το Ν. 4387/2016 το εισόδημα από ακίνητη περιουσία φορολογείται πλέον με τη νέα κλίμακα βάση του (πίνακα 5).

Πίνακας 5: Συντελεστές φόρου εισοδήματος από ακίνητα φυσικών προσώπων Ν. 4387/2016

ΚΛΙΜΑΚΙΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΑΠΟ ΑΚΙΝΗΤΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ	ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ	ΦΟΡΟΣ ΚΛΙΜΑΚΙΟΥ
0 – 12.000€	15%	1.800€
12.0001 – 35.000 (23.000€)	35%	8.050
35.001 και πάνω	45%	

Ίδια επεξεργασία - Πηγή: Άρθρο 15 §1 Ν. 4387/2016 (κωδικοποιημένο σύμφωνα με το Ν. 387/2016 & ισχύει για εισοδήματα που αποκτώνται από το φορολογικό έτος 2016 και μετά), ιστότοπος: www.forin.gr, www.taxheaven.gr

Με το Ν. 4387/2016 η Έκτακτη Εισφορά Αλληλεγγύης (ΕΕΑ) ενσωματώνεται στον Κ.Φ.Ε. αποκτώντας έτσι μόνιμο χαρακτήρα, ενώ υπολογίζεται βάσει κλίμακας με μέγιστο φορολογικό συντελεστή 10% για εισοδήματα άνω των 220.000€¹⁵ (πίνακας 6).

Πίνακας 6: Νέα κλίμακα εισφοράς αλληλεγγύης

ΚΛΙΜΑΚΙΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΕΥΡΩ	ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ (%)	ΦΟΡΟΣ ΚΛΙΜΑΚΙΟΥ ΕΥΡΩ	ΣΥΝΟΛΟ	
			ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΕΥΡΩ	ΦΟΡΟΥ ΕΥΡΩ
12.000	0,00	0	12.000	0
8.000	2,20	176	20.000	676
10.000	5,00	650	40.000	1.326
25.000	7,50	1.875	65.000	3.201
155.000	9,00	13.950	220.000	17.151
Υπερβάλλον	10,00			

Ίδια επεξεργασία - Πηγή: Ανάλυση των μεταβολών στην φορολογία εισοδήματος με το Ν. 4387/2016, ιστότοπος <https://www.taxheaven.gr/news/news/view/id/29111#>

¹⁵ Πηγή: World TaxSummaries «Η φορολογία στην Ελλάδα» Μάιος 2016. Ανακτήθηκε από https://www.pwc.com/gr/en/publications/assets/world-tax-summaries-2016_gr.pdf 20/9/17

Σύμφωνα με τον ανωτέρω πίνακα προστέθηκε το άρθρο 43Α στον Κ.Φ.Ε. 4172/2013 και έχει ως εξής:

Επιβολή Ειδικής Εισφοράς Αλληλεγγύης στα φυσικά πρόσωπα:

«1. Επιβάλλεται ειδική εισφορά αλληλεγγύης στα εισοδήματα άνω των δώδεκα χιλιάδων (12.000) ευρώ των φυσικών προσώπων ή σχολάζουσας κληρονομιάς. Για την επιβολή της εισφοράς, λαμβάνεται υπόψη το σύνολο του εισοδήματος, όπως αυτό προκύπτει από την άθροιση των εισοδημάτων από μισθωτή εργασία και συντάξεις, από επιχειρηματική δραστηριότητα, από κεφάλαιο, από υπεραξία μεταβίβασης κεφαλαίου, φορολογούμενο ή απαλλασσόμενο, πραγματικό ή τεκμαρτό.

2. Εξαιρούνται και δεν προσμετρώνται τα εισοδήματα των προσώπων που είναι ολικώς τυφλοί, καθώς και των προσώπων που παρουσιάζουν βαριές κινητικές αναπηρίες σε ποσοστό από ογδόντα τοις εκατό (80%) και άνω, η αποζημίωση για τη λύση ή καταγγελία της εργασιακής σχέσης της περιπτ. (ε) της παραγρ. 3 του άρθρου 12 και της περιπτ. (στ) της παραγρ. 1 του άρθρου 14. Επίσης, εξαιρούνται από την υποχρέωση καταβολής ειδικής εισφοράς οι μακροχρόνια άνεργοι που είναι εγγεγραμμένοι στα μητρώα ανέργων του ΟΑΕΔ, καθώς και όσοι λαμβάνουν επίδομα ανεργίας από τον εν λόγω οργανισμό, εφόσον κατά το έτος της βεβαίωσης δεν έχουν πραγματικά εισοδήματα. Από την υποχρέωση καταβολής ειδικής εισφοράς εξαιρούνται, επίσης, οι μακροχρόνια άνεργοι ναυτικοί που είναι εγγεγραμμένοι στους καταλόγους προσφερομένων προς ναυτολόγηση του Γραφείου Ευρέσεως Ναυτικής Εργασίας (Γ.Ε.Ν.Ε.) στους οποίους συμπεριλαμβάνονται και οι σχετικοί κατάλογοι των Λιμενικών Αρχών που λειτουργούν ως παραρτήματά του, καθώς και όσοι λαμβάνουν επίδομα ανεργίας από τον εν λόγω φορέα, εφ' όσον κατά το χρόνο βεβαίωσης δεν έχουν πραγματικά εισοδήματα.

3α) Η εισφορά του παρόντος βεβαιώνεται με βάση τους εκτελεστούς τίτλους είσπραξης που αναφέρονται στην παράγραφο 2 του άρθρου 45 του Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας (ΚΦΔ), όπου στην περίπτωση διοικητικού προσδιορισμού φόρου, εμφανίζεται στην πράξη προσδιορισμού του φόρου, μαζί με τον φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων κάθε φορολογικού έτους.

β) Η προθεσμία άσκησης της ενδικοφανούς προσφυγής του άρθρου 63 του ΚΦΔ δεν αναστέλλει τη βεβαίωση και την είσπραξη της οφειλής που προκύπτει από την εφαρμογή των παραπάνω διατάξεων.

4.α) Για την καταβολή του ποσού της εισφοράς του παρόντος άρθρου εφαρμόζονται οι διατάξεις της καταβολής φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων της παραγρ. 6 του άρθρου 67.

β) Υπόχρεος σε καταβολή της εισφοράς είναι το φυσικό πρόσωπο στο όνομα του οποίου βεβαιώνεται αυτή. Για τους έγγαμους, εφ' όσον συντρέχει περίπτωση της παραγράφου 4 του άρθρου 67 η οφειλή για εισφορά που αναλογεί στα εισοδήματα τους βεβαιώνεται χωριστά και η ευθύνη της καταβολής βαρύνει κάθε σύζυγο. Σε περίπτωση θανάτου του υπόχρεου, οι κληρονόμοι του ευθύνονται για την καταβολή της εισφοράς, ανάλογα με το ποσοστό της κληρονομικής τους μερίδας.

5. Στο εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες που αποκτούν οι αμειβόμενοι με μηνιαίο μισθό, οι συνταξιούχοι από φορείς κύριας ασφάλισης, οι αμειβόμενοι με ημερομίσθιο οι οποίοι παρέχουν υπηρεσίες με σχέση μίσθωσης εργασίας πάνω από ένα έτος στον ίδιο εργοδότη ή με σχέση μίσθωσης εργασίας αορίστου χρόνου, οι αξιωματικοί και το κατώτερο πλήρωμα του εμπορικού ναυτικού που παρέχουν υπηρεσίες σε εμπορικά πλοία και με εξαίρεση τα εισοδήματα των προσώπων που είναι ολικώς τυφλοί και των προσώπων που παρουσιάζουν βαριές κινητικές αναπηρίες σε ποσοστό από ογδόντα τοις εκατό (80%) και άνω, διενεργείται παρακράτηση από τους εργοδότες ή από τους φορείς που καταβάλλουν κύριες συντάξεις έναντι της ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης. Η παρακράτηση διενεργείται κατά την καταβολή και υπολογίζεται με συντελεστή μετά από προηγούμενη αναγωγή του μισθού ή της σύνταξης ή του ημερομισθίου ή της αμοιβής που ορίζεται με άλλη βάση, σε ετήσιο καθαρό εισόδημα που ορίζεται από την παράγραφο 3. Για την απόδοση των ποσών αυτών που παρακρατήθηκαν εφαρμόζονται οι διατάξεις της παραγρ. 6 του άρθρου 60.

6. Η ειδική εισφορά αλληλεγγύης φυσικών προσώπων του παρόντος άρθρου δεν αφαιρείται από το συνολικό εισόδημα ούτε από το φόρο εισοδήματος.

7. Με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών μπορεί να ρυθμίζεται η ειδικότερη διαδικασία για τη βεβαίωση και είσπραξη της εισφοράς, να καθορίζεται ο τρόπος αποτύπωσης της στην πράξη διοικητικού προσδιορισμού φόρου, ο τρόπος παρακράτησης και ο τρόπος αναγωγής των αμοιβών σε ετήσιο εισόδημα, καθώς και κάθε αναγκαίο θέμα για την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος άρθρου και κάθε άλλη σχετική λεπτομέρεια».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: Η ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΣΤΗΝ Ε.Ε.

3. Εισαγωγή Κεφαλαίου

Η φορολογική κυριαρχία συγκαταλέγεται στα θεμελιώδη κυριαρχικά δικαιώματα των κρατών μελών της ΕΕ τα οποία παραχώρησαν περιορισμένες μόνο αρμοδιότητες στην Ένωση στον τομέα αυτόν. Η ανάπτυξη φορολογικών διατάξεων της ΕΕ στοχεύει στην ομαλή λειτουργία της ενιαίας αγοράς, ενώ η εναρμόνιση της έμμεσης φορολογίας έχει πραγματοποιηθεί σε προγενέστερο στάδιο και σε μεγαλύτερο βαθμό συγκριτικά με την άμεση φορολογία.

Πιο συγκεκριμένα δεν υπάρχουν ενωσιακοί κανόνες που να ορίζουν πώς πρέπει να φορολογείται το εισόδημα των υπηκόων χωρών της ΕΕ που ζουν, εργάζονται ή διαμένουν κάποιο χρονικό διάστημα εκτός της χώρας τους. Η κάθε χώρα της ΕΕ συνήθως φορολογεί τους έχοντες πολίτες φορολογική κατοικία εντός αυτής με το σύνολο των παραγόμενων παγκοσμίως εισοδημάτων τους, εισπραχθέντων και μη. Σε αυτά περιλαμβάνονται μισθοί, συντάξεις, παροχές, εισόδημα από ακίνητη περιουσία ή από άλλες πηγές, ή υπεραξία από την πώληση περιουσίας, που αποκτήθηκαν σε οποιαδήποτε άλλη χώρα στον κόσμο¹⁶.

3.1. Η άμεση φορολογία στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Η δημιουργία ενός ενιαίου φορολογικού χώρου μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ένας φιλόδοξος στόχος, ακόμη και αν με την ενοποίηση εννοείται η εναρμόνιση των εθνικών φορολογικών νομοθεσιών μάλλον παρά η δημιουργία ενός ομοσπονδιακού φορολογικού συστήματος. Η φορολογική ενοποίηση δεν μπορούσε να πραγματοποιηθεί παρά σταδιακά, συγχρόνως με τη σύγκλιση των εθνικών οικονομιών.

Μεγάλοι τομείς της άμεσης φορολογίας, όπως οι φόροι επί των εισοδημάτων, δεν αποτελούν άμεσους στόχους της διαδικασίας εναρμόνισης και η τάση για προσέγγιση των συντελεστών και της προοδευτικότητας των άμεσων φόρων είναι σαφώς μικρότερη. Με την πρόοδο της ΟΝΕ όμως, θα πρέπει να υπάρχει μια διαδικασία συντονισμού των εθνικών φορολογικών πολιτικών που να επιτρέπει τη σταδιακή σύγκλισή τους παράλληλα με τη σύγκλιση των οικονομικών πολιτικών. Αυτός ο συντονισμός δεν χρειάζεται να έχει ως στόχο

¹⁶ Πηγή: Η Ευρώπη «Φόροι εισοδήματος στο εξωτερικό», **ιστότοπος:** <http://www.europa.eu>

την καθιέρωση ομοιόμορφων φορολογικών συντελεστών, αλλά την εξάλειψη των στρεβλώσεων στην ενιαία αγορά, την ανάπτυξη φορολογικών δομών ευνοϊκών για την απασχόληση και την αποφυγή απώλειας φορολογικών εσόδων.

Πράγματι, όλα τα κράτη μέλη έχουν κοινά προβλήματα, ιδίως εκείνο της διαφυγής κεφαλαίων προς φορολογικούς παραδείσους και ακόμη και εκείνο του μεταξύ τους ανταγωνισμού για την προσέλκυση κεφαλαίων με παράλληλη επιβάρυνση της εργασίας. Θέτοντας από κοινού ένα μέρος της εθνικής κυριαρχίας τους για να παίρνουν συλλογικά μέτρα, τα κράτη μέλη θα μπορούσαν να αντιμετωπίσουν καλύτερα τον διεθνή ανταγωνισμό και να αποτρέψουν τις δυνάμεις της χρηματαγοράς, δηλαδή τους κερδοσκόπους, να τους περιορίζουν αυτήν την κυριαρχία¹⁷.

3.2. Φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Οι φορολογικοί συντελεστές διαφέρουν σημαντικά από χώρα σε χώρα της ΕΕ και ορισμένες χώρες πέραν αυτής της φορολογίας έχουν και άλλες επιβαρύνσεις όπως στο Βέλγιο ο φόρος κεντρικής κυβέρνησης 3% στην Πορτογαλία φόρος κεντρικής κυβέρνησης 7% και τοπικός φόρος 1,5% στην Ιταλία τοπικός φόρος 3,9%. Οι φορολογίες αυτές προστίθενται στη γενική φορολογία. Είναι γεγονός, ότι ο σχεδιασμός της φορολογικής πολιτικής εναπόκειται στην κανονιστική αρμοδιότητα των κρατών – μελών της ΕΕ και δεν θα ήταν υπερβολικό να υποστηριχθεί ότι η κοινοτική αγορά είναι κατακερματισμένη σε 28 επιμέρους διαφορετικά φορολογικά συστήματα. Στον παρακάτω (πίνακα 7) αποτυπώνονται οι κλίμακες και οι βασικότεροι παράμετροι στην φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων που ίσχυαν στις 28 χώρες της ΕΕ για το 2015.

Πίνακας 7: Φορολογικοί συντελεστές 28 χωρών της ΕΕ κατά το οικονομικό έτος 2015

ΧΩΡΑ	ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
Αυστρία	36,5% - 50%	Αφορολόγητο έως 11.000 ευρώ
		από 11.000,01 – 25.000 ευρώ 36,5%
		25.000,01 – 60.000 ευρώ 43,21%
		> 60.000,01 ευρώ 50%

¹⁷ Πηγή: [Europedia.moussiw.eu](http://europedia.moussiw.eu), «Η φορολογική πολιτική της ΕΕ», ιστότοπος: <http://europedia.moussis.eu>

ΧΩΡΑ	ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
Βέλγιο	25% - 50%	25%, 30%, 40%, 45%,
		50% (> 37.870 €)
Βουλγαρία	10%	-
Γαλλία	14% - 45%	Αφορολόγητο έως 9.690 €
		14%, 30%, 41%, 45% (>151.956 €)
Γερμανία	14% - 45%	45% (> 250.731€)
Δανία	Ανώτατος συντελεστής 51,95% (χωρίς την εισφορά αγοράς εργασίας και το φόρο εκκλησίας)	Αφορολόγητο 4.352 € για φυσικά πρόσωπα κάτω των 18 ετών Γενικό Αφορολόγητο 5.781 €
		Κρατικός φόρος 8,08% - 15% Εισφορά αγοράς εργασίας 8%
		Φόρος υγείας 4%
		Τοπικοί φόροι 22,5% - 27,8%
		Προαιρετικός φόρος εκκλησίας 0,709%
Ελλάδα	22% - 42%	Μισθωτή εργασία 22%, 32%, 42%
		Επιχειρηματική Δραστηριότητα 26% - 33%
		Αγροτικές επιχειρήσεις 13%
Εσθονία	20%	-
Ιρλανδία	20% - 40%	40% για εισόδημα > 33.800 € (άγαμος)
Ισπανία	19,5% -46%	5 συντελεστές, 46% για > 60.000 €
Ιταλία	23% - 43%	5 συντελεστές, 43% για > 75.000 €
Κροατία	12%- 40%	12%, 25%, 40% (> HRK 158.400)
Κύπρος	20% - 35%	Αφορολόγητο 19.500 €

ΧΩΡΑ	ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
		20%, 25%, 30%
		35% (>60.000 €)
Λετονία	23%	-
Λιθουανία	15%	-
Λουξεμβούργο	Ανώτατος 40%	19 συντελεστές από 0% - 40%
		Αφορολόγητο έως 11.264 €
		40% (>100.000 €)
Μάλτα	15% - 35%	15%, 25%, 35% (>60.000 €)
Μ. Βρετανία	20% - 45%	20%, 40%
		45% (>GBP 150.000 €)
Ολλανδία	36,5% - 52%	36,5%, 42%
		52% (>57.585 €)
Ουγγαρία	16%	-
Πολωνία	18% - 32%	32% (>PLN 85.528 €)
Πορτογαλία	14,5% - 48%	14,5%, 25,5%, 37%, 45%
		48% (80.000 €)
Ρουμανία	16%	-
Σλοβακία	19% και 25%	25% εισόδημα >35.022,32 €
Σλοβενία	16% - 50%	16%, 27%, 41%
		50% (>70.907,20 €)
Σουηδία	20% και 25%	25% (>SEK 616.100)
		Πλέον τοπικοί φόροι 31,99% (μέσος όρος)
Τσεχία	15%	-
Φιλανδία	6,5% - 31,75%	6,5%, 17,5%, 21,5%, 29,75%
		31,75% (>90.000€)
		Πλέον τοπικοί φόροι 16,5% έως 22,5%

ΧΩΡΑ	ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
		Διαφορετικό αφορολόγητο για κρατικό και τοπικό φόρο
Ισλανδία	22,86% - 31,8%	22,86%, 25,3%, 31,8%
		Πλέον τοπικοί φόροι 14,44% (μέσος όρος)
Νορβηγία	27%	

Ίδια επεξεργασία - **Πηγή:** Taxheaven «Η φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων στην Ευρωπαϊκή Ένωση», ιστότοπος <https://www.taxheaven.gr/news/news/view/id/28181>

Στη συνέχεια παρατίθεται ο πίνακας 8 όπου αναγράφονται οι φορολογικοί συντελεστές των κρατών – μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά το οικονομικό έτος 2016.

Πίνακας 8: Φορολογικοί συντελεστές 28 χωρών της ΕΕ κατά το έτος 2016

ΧΩΡΑ	ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
Αυστρία	0%	Αφορολόγητο έως 11.000 €
	25%	11.000 – 18.000 €
	35%	18.000 – 31.000 €
	42%	31.000 – 60.000 €
	48%	60.000 – 90.000 €
	50%	90.000 – 1.000.000 €
	55%	Άνω του 1.000.000 €
Βέλγιο	25%	0 – 11.070 €
	30%	11.070 – 12.720 €
	40%	12.720 – 21.190 €
	45%	21.190 – 38.830 €
	50%	Άνω των 38.830 €
Βουλγαρία	10%	-
Γαλλία	0%	Αφορολόγητο έως 9.710 €

ΧΩΡΑ	ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
	14%	9.710 – 26.818 €
	30%	26.818 – 71.898 €
	41%	71.898 – 152.260 €
	45%	Άνω των 152.260 €
Γερμανία	0%	Αφορολόγητο έως 8.820 €
	14% - 42%	8.821 – 54.057 € (αυξάνεται προοδευτικά το επιτόκιο μέχρι το 42%)
	42%	54.058 – 256.303 €
	45%	Άνω των 256.304 €
Δανία	8%	Επί του συνόλου των ετήσιων εισοδημάτων
	15%	Επί του εισοδήματος άνω των 479.600 DKK
	0,69%	Φόρος εκκλησίας
	24,913%	Μέσος Δημοτικός Φόρος
Ελλάδα	22%	0 – 20.000 €
	29%	20.001 – 30.000 €
	37%	30.001 – 40.000 €
	45%	Άνω των 40.000 €
Εσθονία	20%	-
Ιρλανδία	20%	0 – 33.800 €
	40%	Άνω των 33.800 €
Ισπανία	19%	0 – 12.450 €
	24%	12.450 – 20.200 €
	30%	20.200 – 35.200 €
	37%	35.200 – 60.000 €
	45%	Άνω των 60.000 €
Ιταλία	23%	0 – 15.000 €

ΧΩΡΑ	ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
	27%	15.001 – 28.000 €
	38%	28.001 – 55.000 €
	41%	55.001 – 75.000 €
	43%	Άνω των 75.000 €
Κροατία	12% - 40%	12%, 25%, 40% (> HRK 158.400)
Κύπρος	0%	0 – 19.500 €
	20%	19.501 – 28.000 €
	25%	28.001 – 36.300 €
	30%	36.301 – 60.000 €
	35%	Άνω των 60.001 €
Λετονία	23%	-
Λιθουανία	15%	-
Λουξεμβούργο	0 – 20%	0 – 28.400 € βαθμιαία αύξηση ανά (2) μονάδες κι ανά 2.000 €
	22% - 38%	28.401 – 45.896 €
	39%	45.897 – 100.001 €
	40%	100.002 – 149.999 €
	41%	150.000 – 200.003 €
	42%	Άνω των 200.004 €
Μάλτα	0%	0 – 9.100 €
	15%	9.100 – 14.500 €
	25%	14.501 – 60.000 €
	35%	Άνω των 60.000 €
Μ. Βρετανία	0%	0 – 11.000 £
	20%	11.000 – 32.000 £
	40%	32.001 – 150.000 £
	45%	Άνω των 150.000 £

ΧΩΡΑ	ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
Ολλανδία	8,9%	0 – 19.982 €
	13,15%	19.982 – 33.791 €
	40,8%	33.791 – 67.072 €
	52%	Άνω των 67.072 €
Ουγγαρία	15%	Για όλα τα εισοδήματα
Πολωνία	18%	0 – 85.528 PLN
	32%	Άνω των 85.528 PLN
Πορτογαλία	14,5%	0 – 7.091 €
	28,5%	7.091 – 20.2061 €
	37%	20.2061 – 40.522 €
	45%	40.522 – 80.640 €
	48%	Άνω των 80.640 €
Ρουμανία	16%	Για όλα τα εισοδήματα
Σλοβακία	19%	0 – 35.022 €
	25%	Άνω των 35.022 €
Σλοβενία	16%	0 – 8.021 €
	27%	8.021 – 20.400 €
	34%	20.400 – 48.000 €
	39%	48.000 – 70.907 €
	50%	Άνω των 70.907 €
Σουηδία	20%	438.900 – 638.499 SEK
	25%	Άνω των 638.499 SEK
Τσεχία	15%	Για όλα τα εισοδήματα
Φιλανδία	0%	0 – 16.900 €
	6,25%	16.900 – 25.300 €
	17,5%	25.300 – 41.200 €
	21,5%	41.200 – 73.100 €

ΧΩΡΑ	ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
	31,5%	Άνω των 73.100 €
Ισλανδία	22,5%	0 – 834.707 ISK
	46,24%	Άνω των 834.707 ISK
Νορβηγία	23,5%	Για όλα τα εισοδήματα στις κομητείες Finmark Nord-Troms
	27%	Για όλα τα εισοδήματα στις υπόλοιπες κομητείες

Ίδια επεξεργασία - Πηγή: Europa «Income Taxes Abroad», ιστότοπος http://europa.eu/youreurope/citizens/work/taxes/income-taxes-abroad/index_en.htm

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΦΟΡΟΛΟΓΗΣΗΣ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΑ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΑ ΕΣΟΔΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

4. Εισαγωγή Κεφαλαίου

Η φορολογία αποτελεί βασικό στοιχείο άντλησης δημοσίων εσόδων, καθώς παρέχει τους χρηματικούς πόρους στα κράτη για να μπορούν να εφαρμόσουν τις πολιτικές τους. Είναι γεγονός ότι τα φορολογικά έσοδα των φυσικών προσώπων είναι ιδιαίτερα ευαίσθητα στην μεταβολή του ΑΕΠ. Σε Ελλάδα, Γαλλία, Ισπανία και Πορτογαλία, η υψηλή φορολογία των φυσικών προσώπων (>45%) συνοδεύεται από φορολογικά έσοδα της τάξης μόλις του 6%-8% του ΑΕΠ¹⁸.

Στην Ελλάδα για το 2014 οι φόροι στο εισόδημα και τα κέρδη αντιστοιχούν στο 8,5% του ΑΕΠ ποσοστό χαμηλότερο από τον μέσο όρο των κρατών – μελών του ΟΟΣΑ (11,5%) αυξημένα όμως σε σχέση με το 2013 (7,8%). Επίσης τα φορολογικά έσοδα για το 2015 αντιστοιχούσαν στο 36,8% του ΑΕΠ γεγονός που κατατάσσει τη χώρα μας 14^η ανάμεσα στις 32 χώρες – μέλη του ΟΟΣΑ για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το 2015¹⁹.

Στο κεφάλαιο αυτό θα γίνει προσπάθεια, να διερευνηθούν οι παρακάτω επιμέρους στόχοι για την Ελλάδα μέσα από συλλογή δεδομένων από το Υπουργείο Οικονομικών, στατιστική υπηρεσία κλπ.

Οι επιμέρους στόχοι της μελέτης είναι:

1^ο Διερεύνηση των ποσοστιαίων συντελεστών της φορολόγησης των φυσικών προσώπων διαχρονικά κατά την δεκαπενταετία (2002 – 2016).

2^ο Διερεύνηση των εσόδων του Ελληνικού κράτους που προέρχονται από το φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων, κατά την πενταετία (2012 – 2016).

¹⁸ Πηγή: World TaxSummaries «Η φορολογία στην Ελλάδα» Μάιος 2016. Ανακτήθηκε από https://www.pwc.com/gr/en/publications/assets/world-tax-summaries-2016_gr.pdf 20/9/2017

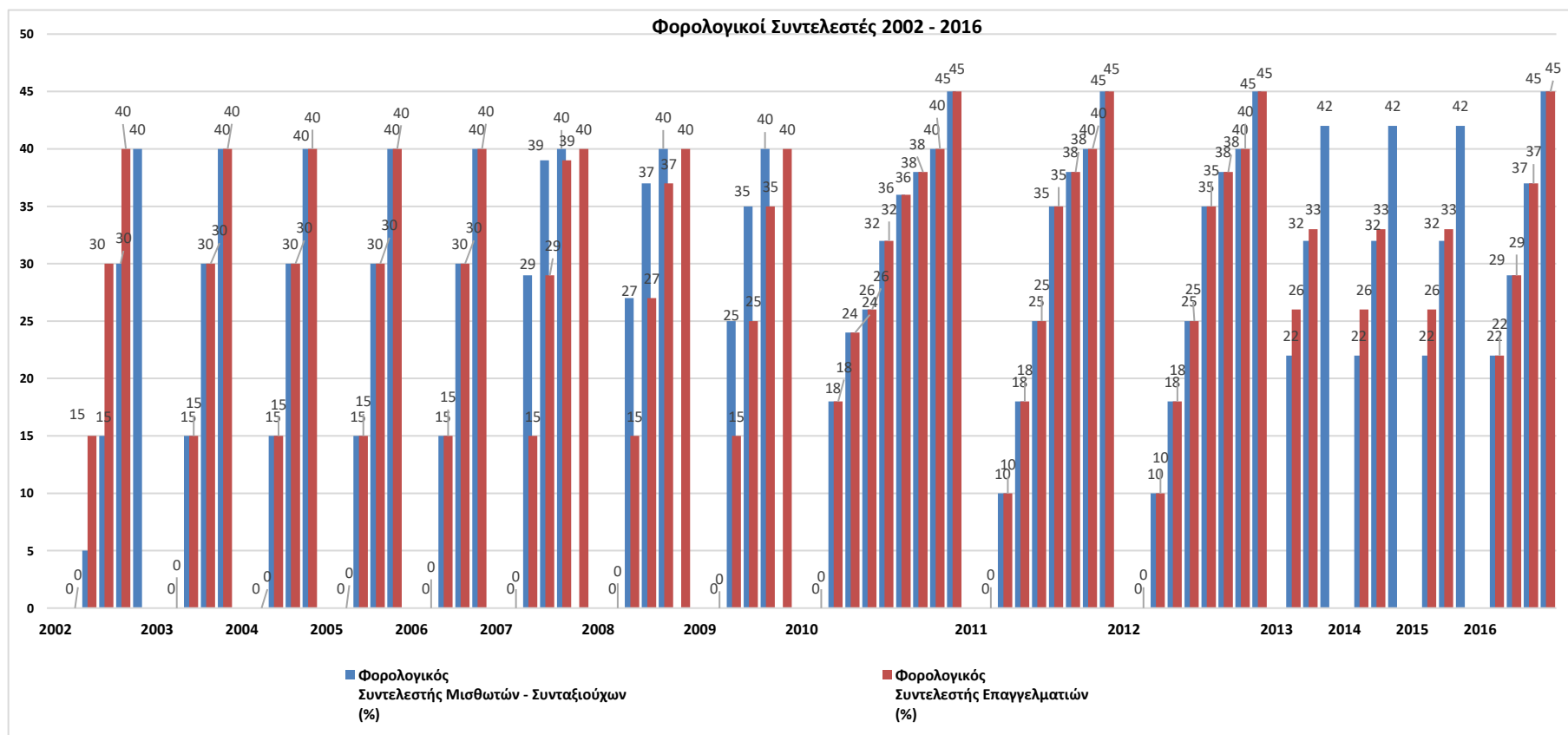
¹⁹ Πηγή: Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών (ΚΕΠΕ), Τριμηνιαίο Δελτίο Φεβρουάριος 2017. Ανακτήθηκε από <https://www.kepe.gr> 19/9/2017

3° Διερεύνηση αναλογίας ανά φορολογούμενο κάτοικο στα έσοδα από το φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων.

4° Διερεύνηση των εσόδων από φορολόγηση φυσικών προσώπων 2012 – 2016 ως ποσοστό στο ΑΕΠ.

4.1. Διερεύνηση δεδομένων φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων σε σχέση με τα έσοδα από τη φορολογία εισοδήματος ανά φορολογούμενο κάτοικο ως ποσοστό του ΑΕΠ της Ελλάδος

Διάγραμμα 1: Ποσοστιαία ανάλυση των φορολογικών συντελεστών φυσικών προσώπων 2002-2016

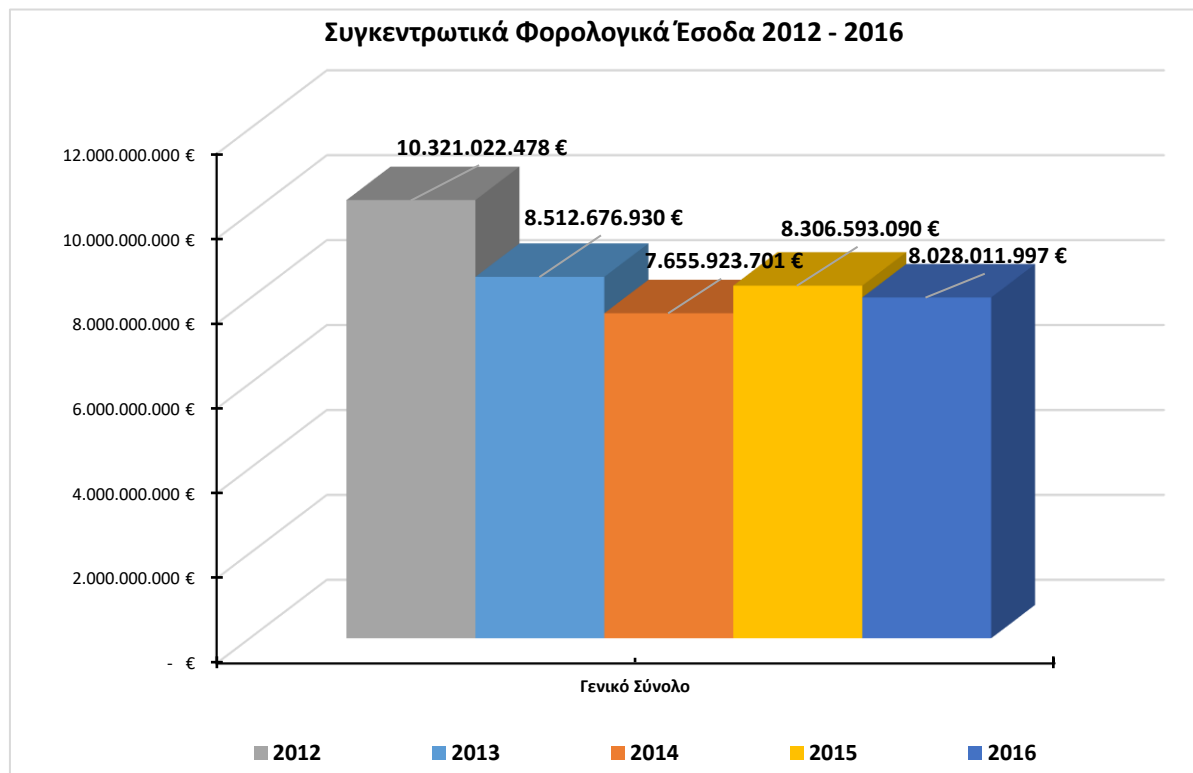
Ιδία επεξεργασία - Πηγή: Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων, ιστότοπος: <http://www.aade.gr/menoy/statistika-deiktes/eisodema/etesia-statistika-deltia>

Στο διάγραμμα 1 παρατηρούμε, ότι κατά το έτος 2002 είχαμε τρία κλιμάκια με τον ανώτατο φορολογικό συντελεστή να κυμαίνεται σε ποσοστό 40% και μετά από κυβερνητική εξαγγελία μειώνεται στο 30% και ήταν φανερό ότι ελάφρυνε ουσιαστικά τα υψηλά, τα μεγάλα και πολύ μεγάλα εισοδήματα. Διαπιστώνεται, ότι η αυτή η κλίμακα δεν ήταν καθόλου προοδευτική, η συμπίεση όλων των κλιμακίων εμπεριέχονταν μόνο σε τρία από αυτά (15%, 30%, 40%) και με αυτόν τον τρόπο μετατρέποταν η φορολογία εισοδήματος από προοδευτική σε αναλογική, και μάλιστα υψηλή για τα μεσαία εισοδήματα (30% – 40%).

Γενικότερα παρατηρούμε, ότι έως και το έτος 2006 ακολουθείται η ίδια κλίμακα με τους ίδιους φορολογικούς συντελεστές. Από το έτος 2007 γίνονται τέσσερα τα κλιμάκια με σταδιακή αύξηση τα επόμενα χρόνια και παρατηρείται μικρή μείωση στο μεσαίο συντελεστή από 30% στο 29%. Φαίνεται από το διάγραμμα 1 ότι και στη συνέχεια έχουμε σταδιακή μείωση του μεσαίου συντελεστή παράλληλη την αύξηση των κλιμακίων ο οποίος σταθεροποιείται στο 25% μέχρι το έτος 2012, αλλά ο ανώτατος συντελεστής αυξάνει από το 40% στο 45% από το έτος 2010 έως και το έτος 2012. Κατά το έτος 2013 παρατηρείται αύξηση των μεσαίων συντελεστών με συρρίκνωση των κλιμακίων και επακόλουθη μείωση στο 42% του ανώτατου συντελεστή, πράγμα το οποίο ακολουθείται έως το έτος 2015. Το έτος 2016 έχουμε ξανά αύξηση του μεσαίου συντελεστή στο 29% επίσης αύξηση των κλιμακίων σε τέσσερα, αλλά και του ανώτατου συντελεστή στο 45%.

Ειδικότερα, κατά την τελευταία πενταετία παρατηρείται, έντονη αυξομείωση των κλιμακίων, όπως επίσης μείωση του κατώτατου συντελεστή από 15% σε 10% με εναρκτήριο έτος το 2011. Πλέον αυξομείωση παρατηρείται και στους μεσαίους συντελεστές στην πενταετία με εναλλαγές, αλλά και του ανώτατου συντελεστή επίσης. Από τα παραπάνω σημαντικό είναι να επισημανθεί, ότι από το έτος 2012 και μετά έχουμε αύξηση του κατώτατου συντελεστή κατά 12 ποσοστιαίες μονάδες από 10% σε 22% και αντίστοιχα ο ανώτατος συντελεστής μειώνεται μόνο κατά 3 ποσοστιαίες μονάδες ήτοι από 45% το έτος 2012 γίνεται 42% για τα έτη αντίστοιχα 2013, 2014, 2015 και το έτος 2016 επανέρχεται πάλι στο 45%.

Διάγραμμα 2: Συγκεντρωτικά φορολογικά έσοδα από φορολόγηση φυσικών προσώπων
2012 – 2016

Ίδια επεξεργασία – Πηγή: Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων, ιστότοπος: <http://www.aade.gr/menoy/statistika-deiktes/eisodema/etesia-statistika-deltia>

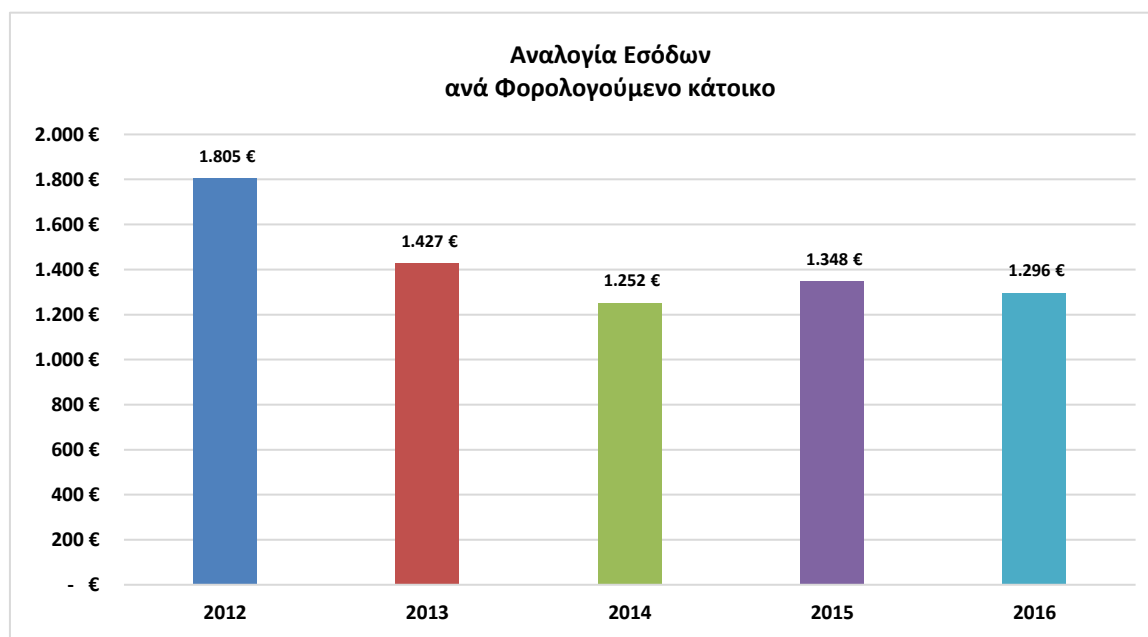
Το παραπάνω γράφημα 2 παρουσιάζει συνοπτικά την πορεία των εσόδων από την φορολόγηση φυσικών προσώπων τη χρονική περίοδο 2012 – 2016. Αποτυπώνεται αυτό που αναφέρθηκε και παραπάνω, ότι δηλαδή το μεγαλύτερο φορολογικό βάρος πέφτει στα φυσικά πρόσωπα, αφού τη συγκεκριμένη πενταετία η συνεισφορά τους αγγίζει για το 2012 τα 10.321.022.478€ και στη συνέχεια για τα επόμενα χρόνια έως και το 2016 παρατηρείται σταδιακή μείωση με κατάληξη τα 8.028.011.997€ παρότι οι φορολογούμενοι κάτοικοι αυξάνονται.

Πίνακας 9: Αναλογία εσόδων από φορολόγηση φυσικών προσώπων ανά φορολογούμενο κάτοικο 2012 – 2016

ΕΤΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ	ΣΥΝΟΛΟ ΕΣΟΔΩΝ ΦΟΡΟΥ	ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΦΟΡΟΥ ΑΝΑ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΟ
2012	5.719.456	10.321.022.478€	1.805 €
2013	5.965.266	8.512.676.930€	1.427 €
2014	6.115.839	7.655.923.701€	1.252 €
2015	6.160.957	8.306.593.090€	1.348 €
2016	6.194.233	8.028.011.997€	1.296 €

Ιδία επεξεργασία - Πηγή: Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων, ιστότοπος: <http://www.aade.gr/menoy/statistika-deiktes/eisodema/etesia-statistika-deltia>

Διάγραμμα 3: Αναλογία εσόδων από φορολόγηση φυσικών προσώπων ανά φορολογούμενο κάτοικο 2012 – 2016

Ιδία επεξεργασία – Πηγή: Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων, ιστότοπος: <http://www.aade.gr/menoy/statistika-deiktes/eisodema/etesia-statistika-deltia>

Παρουσιάζεται στον παραπάνω πίνακα 9 και γράφημα 3 η αναλογία εσόδων από φορολόγηση φυσικών προσώπων ανά φορολογούμενο κάτοικο κατά τη χρονική περίοδο 2012 – 2016. Διαπιστώνεται στη πενταετία η σταδιακή μείωση διαχρονικά της αναλογίας των

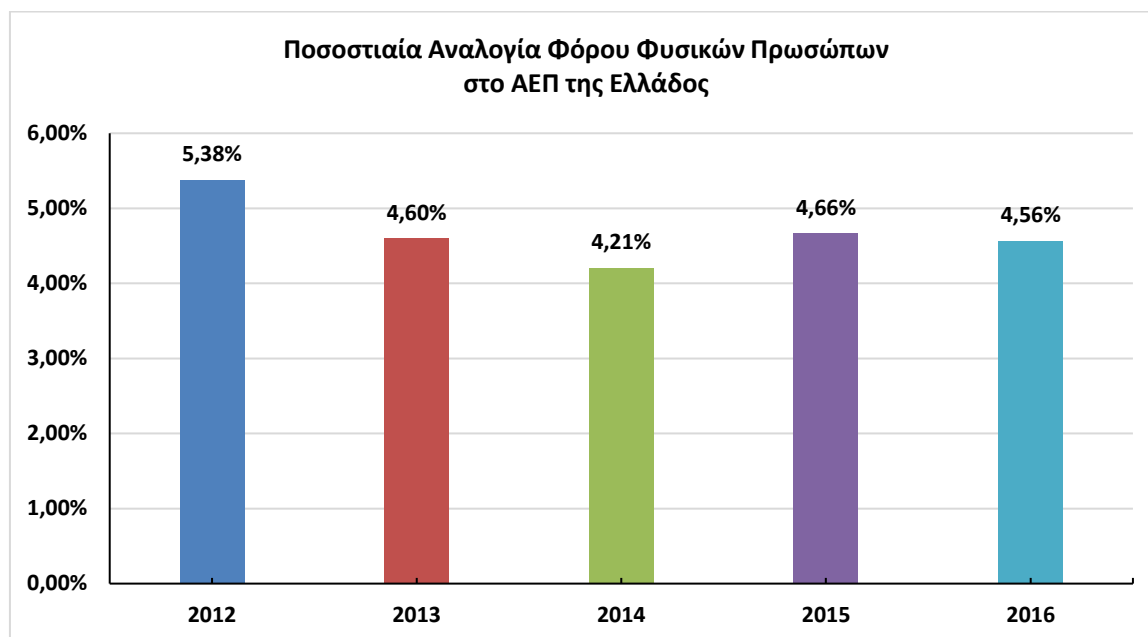
εσόδων φόρου εισοδήματος ανά φορολογούμενο κάτοικο, παρότι οι φορολογούμενοι αυξάνονται αναλογικά. Επίσης τα έσοδα από το φόρο εισοδήματος μειώνονται και αυτό οφείλεται, κυρίως στο γεγονός της συρρίκνωσης των κλιμακίων εισοδήματος, στη μείωση του ανώτατου συντελεστή κατά 3 ποσοστιαίες μονάδες για τα έτη 2013, 2014, 2015, όσο και στο γεγονός της αύξησης του κατώτατου συντελεστή που είχε επακόλουθο την αύξηση του περιθωρίου του αφορολόγητου εισοδήματος.

Πίνακας 10: Τα έσοδα από φορολόγηση φυσικών προσώπων 2012 – 2016 ως ποσοστό στο ΑΕΠ

ΕΤΟΣ	ΑΕΠ ΕΛΛΑΔΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΕΣΟΔΩΝ ΑΠΟ ΦΟΡΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΑ ΦΟΡΟΥ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΣΤΟ ΑΕΠ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ
2012	191.914.000.001 €	10.321.022.478 €	5,38%
2013	185.006.000.000 €	8.512.676.930 €	4,60%
2014	181.990.000.001 €	7.655.923.701 €	4,21%
2015	178.136.000.001 €	8.306.593.090 €	4,66%
2016	175.881.000.000 €	8.028.011.997 €	4,56%

Ιδία επεξεργασία - Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ΑΕΠ, ιστότοπος: www.statistics.gr 22/11/16

Διάγραμμα 4 : Τα έσοδα από φορολόγηση φυσικών προσώπων 2012 – 2016 ως ποσοστό στο ΑΕΠ

Ιδία επεξεργασία - Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ΑΕΠ, ιστότοπος: www.statistics.gr 22/11/2016

Στο πίνακα 10 και γράφημα 4 φαίνεται, ότι τα έσοδα από φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων ως ποσοστό του ΑΕΠ στην Ελλάδα, έχουν φθίνουσα πορεία καθ' όλη τη διάρκεια της πενταετίας 2012 – 2016 που εξετάζουμε, αλλά και το ΑΕΠ της χώρας πέφτει σταδιακά από χρόνο σε χρόνο μέσα στην τελευταία πενταετία. Αυτό είναι ακολουθία της πίεσης των δημοσιονομικών συνθηκών, κατά την τελευταία πενταετία και ιδίως από το 2012 και μετά οι κυβερνήσεις επιχείρησαν μία βίαιη αύξηση των εσόδων της χώρας από την άμεση φορολογία.

Ειδικότερα παρατηρείται, από έτος 2012 μέχρι το 2014 έντονη μεταβολή μείωσης του ποσοστού ΑΕΠ σε σχέση με τη φορολόγηση φυσικών προσώπων από το ποσοστό 5,38% στο ποσοστό 4,21% και αυτό οφειλόταν στη περίοδο πρωτοφανούς ύφεσης και εξαιρετικά μεγάλης μείωσης των εισοδημάτων του πληθυσμού και των φορολογουμένων που βίωσε η χώρα. Τα δυο τελευταία χρόνια παρατηρείται μια μικρή αυξομείωση στο ίδιο πλαίσιο εσόδων από το φόρο εισοδήματος ως ποσοστό του ΑΕΠ που φανερώνει ότι οι συντελεστές της φορολογίας εισοδήματος ήδη βρίσκονται σε υψηλά επίπεδα και σε σχέση με τη συνεχιζόμενη πτώση των εισοδημάτων δεν θα επιτρέψει στην παρούσα ή στις μελλοντικές κυβερνήσεις τη διατήρηση της συγκεκριμένης διάρθρωσης στα φορολογικά της έσοδα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

5. Γενικά συμπεράσματα

Σε αυτό το τελευταίο κεφάλαιο γίνεται μία ανακεφαλαίωση των στοιχείων που προκύπτουν συνολικά από τη διεξαγωγή της εν λόγω έρευνας.

Γενικότερα, ο φόρος έχει σαφώς καθορισμένες διατάξεις και χωρίς ειδικό αντάλλαγμα, εισφορά των πολιτών προς το κράτος για την κάλυψη των δημοσίων αναγκών, στις οποίες περιλαμβάνονται κοινωνικοπολιτικοί και οικονομικοί σκοποί.

Τα φυσικά πρόσωπα που έχουν την κατοικία τους στην Ελλάδα έχουν απεριόριστη φορολογική υποχρέωση, επειδή υποβάλλονται σε φόρο τόσο τα εισοδήματά τους που προκύπτουν στην Ελλάδα όσο και αυτά που προκύπτουν στο εξωτερικό.

Κατά τις γενικές διατάξεις του άρθρου 1 του νόμου 2238/1994 επιβάλλεται φόρος στο συνολικό καθαρό εισόδημα που προκύπτει είτε στην ημεδαπή είτε στην αλλοδαπή και αποκτάται από κάθε φυσικό πρόσωπο.

Ο φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων είναι ο ευρύτερα αποδεκτός τρόπος προσδιορισμού της φοροδοτικής ικανότητας του φορολογούμενου σε παγκόσμια κλίμακα, διότι σε όλα τα φορολογικά συστήματα ο φορολογούμενος επιβαρύνεται κυρίως με βάση το δηλωθέν εισόδημα του.

Ο φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων αποτελεί ισχυρό μέσο άσκησης σταθεροποιητικής πολιτικής. Έχει αυτόματο σταθεροποιητικό χαρακτήρα που σημαίνει ότι όταν αυξάνεται το ΑΕΠ αυξάνεται αυτόματα και η φορολογική επιβάρυνση των πολιτών και θεωρείται ο ισχυρότερος αυτόματος σταθεροποιητής της οικονομίας.

Όσον αφορά την ανάπτυξη των φορολογικών διατάξεων της ΕΕ στοχεύουν στην ομαλή λειτουργία της ενιαίας αγοράς, ενώ η εναρμόνιση της έμμεσης φορολογίας έχει πραγματοποιηθεί σε προγενέστερο στάδιο και σε μεγαλύτερο βαθμό συγκριτικά με την άμεση φορολογία.

Πιο συγκεκριμένα δεν υπάρχουν ενωσιακοί κανόνες που να ορίζουν πώς πρέπει να φορολογείται το εισόδημα των υπηκόων χωρών της ΕΕ που ζουν, εργάζονται ή διαμένουν κάποιο χρονικό διάστημα εκτός της χώρας τους. Η φορολογική ενοποίηση δεν θα μπορούσε

να πραγματοποιηθεί παρά μόνο σταδιακά, συγχρόνως με τη σύγκλιση των εθνικών οικονομιών.

Οι φορολογικοί συντελεστές διαφέρουν σημαντικά από χώρα σε χώρα της ΕΕ και ορισμένες χώρες πέραν αυτής της φορολογίας έχουν και άλλες επιβαρύνσεις όπως στο Βέλγιο ο φόρος κεντρικής κυβέρνησης 3% στην Πορτογαλία φόρος κεντρικής κυβέρνησης 7% και τοπικός φόρος 1,5% στην Ιταλία τοπικός φόρος 3,90% κι επιπλέον οι φορολογίες αυτές προστίθενται στη γενική φορολογία.

Είναι γεγονός, ότι ο σχεδιασμός της φορολογικής πολιτικής εναπόκειται στην κανονιστική αρμοδιότητα των κρατών – μελών της ΕΕ και δεν θα ήταν υπερβολικό να υποστηριχθεί ότι η κοινοτική αγορά είναι κατακερματισμένη σε 28 επιμέρους διαφορετικά φορολογικά συστήματα.

5.1. Ειδικά συμπεράσματα

Ειδικότερα μέσα από την ερευνητική προσέγγιση περιεχομένου της εργασίας συμπεραίνουμε:

Όσον αφορά τη ποσοστιαία ανάλυση των φορολογικών συντελεστών φυσικών προσώπων 2002 – 2016 παρατηρούμε, ότι κατά το έτος 2002 είχαμε τρία κλιμάκια με τον ανώτατο φορολογικό συντελεστή να κυμαίνεται σε ποσοστό 40% και μετά από κυβερνητική εξαγγελία μειώνεται στο 30% και ήταν φανερό ότι ελάφρυνε ουσιαστικά τα υψηλά, τα μεγάλα και πολύ μεγάλα εισοδήματα.

Επίσης έως και το 2006 ακολουθείται η ίδια κλίμακα με τους ίδιους φορολογικούς συντελεστές. Από το 2007 γίνονται τέσσερα τα κλιμάκια με σταδιακή αύξηση τους τα επόμενα χρόνια και παρατηρείται μικρή μείωση στο μεσαίο συντελεστή από 30% στο 29%.

Στη συνέχεια έχουμε σταδιακή μείωση του μεσαίου συντελεστή παρόλη την αύξηση των κλιμακίων ο οποίος σταθεροποιείται στο 25% μέχρι το 2012, αλλά ο ανώτατος συντελεστής αυξάνει από το 40% στο 45% από το 2010 έως και το 2012.

Κατά το έτος 2013 παρατηρείται αύξηση των μεσαίων συντελεστών με συρρίκνωση των κλιμακίων και επακόλουθη μείωση στο 42% του ανώτατου συντελεστή, πράγμα το οποίο ακολουθείται έως το έτος 2015. Το 2016 έχουμε ξανά αύξηση του μεσαίου συντελεστή στο 29% επίσης αύξηση των κλιμακίων σε τέσσερα, αλλά και του ανώτατου συντελεστή στο 45%.

Ειδικότερα, κατά την τελευταία πενταετία συμπεραίνουμε, ότι από το έτος 2012 και μετά έχουμε αύξηση του κατώτατου συντελεστή κατά 12 ποσοστιαίες μονάδες από 10% σε 22%. Αντίστοιχα ο ανώτατος συντελεστής μειώνεται μόνο κατά 3 ποσοστιαίες μονάδες ήτοι από 45% το 2012 γίνεται 42% για τα έτη 2013, 2014, 2015 και το 2016 επανέρχεται πάλι στο 45%.

Για την πορεία των εσόδων από τη φορολόγηση των φυσικών προσώπων κατά τη χρονική περίοδο 2012 – 2016 συμπεραίνουμε, ότι το μεγαλύτερο φορολογικό βάρος πέφτει στα φυσικά πρόσωπα, αφού τη συγκεκριμένη πενταετία η συνεισφορά τους αγγίζει για το 2012 τα 10.321.022.478€ και στη συνέχεια για τα επόμενα χρόνια έως και το 2016 παρατηρείται σταδιακή μείωση με κατάληξη τα 8.028.011.997€ παρότι οι φορολογούμενοι κάτοικοι αυξάνονται διαχρονικά.

Επίσης τα έσοδα από το φόρο εισοδήματος μειώνονται και αυτό οφείλεται κυρίως στο γεγονός της συρρίκνωσης των κλιμακίων εισοδήματος, στην μείωση του ανώτατου συντελεστή κατά 3 ποσοστιαίες μονάδες για τα έτη 2013, 2014, 2015, όσο και στο γεγονός της αύξησης του κατώτατου συντελεστή που είχε επακόλουθο την αύξηση του περιθωρίου του αφορολόγητου εισοδήματος.

Επιπλέον τα έσοδα από φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων ως ποσοστό του ΑΕΠ στην Ελλάδα, έχουν φθίνουσα πορεία καθ' όλη τη διάρκεια της πενταετίας 2012 – 2016 που εξετάζουμε, αλλά και το ΑΕΠ της χώρας πέφτει σταδιακά από το χρόνο σε χρόνο μέσα στην τελευταία πενταετία. Αυτό είναι ακολουθία της πίεσης των δημοσιονομικών συνθηκών την τελευταία πενταετία και ιδίως από το 2012 και μετά οι κυβερνήσεις επιχείρησαν μία βίαιη αύξηση των εσόδων της χώρας από την άμεση φορολογία.

Ειδικότερα παρατηρείται, από έτος 2012 έως το έτος 2014 έντονη μεταβολή μείωσης του ποσοστού ΑΕΠ σε σχέση με τη φορολόγηση φυσικών προσώπων από το ποσοστό 5,38% στο ποσοστό 4,21% και αυτό οφείλονταν στη περίοδο πρωτοφανούς ύφεσης και εξαιρετικά μεγάλης μείωσης των εισοδημάτων του πληθυσμού και των φορολογουμένων που βίωσε η χώρα.

Τέλος, τα δυο τελευταία χρόνια παρατηρείται μια μικρή αυξομείωση στο ίδιο πλαίσιο εσόδων από το φόρο εισοδήματος ως ποσοστό του ΑΕΠ που φανερώνει ότι οι συντελεστές της φορολογίας εισοδήματος ήδη βρίσκονται σε υψηλά επίπεδα και σε σχέση με τη συνεχιζόμενη πτώση των εισοδημάτων δεν θα επιτρέψει στην παρούσα ή στις μελλοντικές κυβερνήσεις τη διατήρηση της συγκεκριμένης διάρθρωσης στα φορολογικά της έσοδα.

Βιβλιογραφία

✚ Γεωργακόπουλος, Θ. & Λοϊζίδης, Ι. (1989). «Η φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων», Στο Προβόπουλος, Γ. (Επιμ.), «Προτεραιότητες δημοσιονομικής πολιτικής», (σελ. 201-213), Εκδόσεις IOBE, Αθήνα.

✚ Γεωργακόπουλος, Θ. (1997). «Εισαγωγή στη δημόσια οικονομική». Εκδόσεις Μπένου, Αθήνα.

✚ Γκίνογλου, Δ. (2014). «Φορολογική Λογιστική Ι» Εκδόσεις Γκίνογλου, Θεσσαλονίκη.

✚ Καβαλάκης, Γ. (2005). «Κωδικοποίηση φορολογίας εισοδήματος φυσικών & νομικών προσώπων». Εκδόσεις Ipirotiki Software & Publications.

✚ Καραγεωργάς, Δ. (1981). «Οι δημοσιονομικοί θεσμοί, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.

✚ Καραγιώργος Δ. (1979). «Δημόσια Οικονομική Ι: Οι οικονομικές Λειτουργίες του Κράτους». Εκδόσεις Παπαζήση.

✚ Καραφάς, Γ., (2013). «Κώδικας φορολογίας εισοδήματος Ν. 4172/2013». Κώδικας φορολογικών διαδικασιών Ν 4174/2013, Εκδόσεις: ENTOΣ

✚ Σελλάς, Σ. (1989). «Το ελληνικό φορολογικό σύστημα», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.

✚ Σταματόπουλος, Δ. & Καραβοκύρης, Α. (2007). «Φορολογία Εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων», Εκδόσεις Elforin, Αθήνα.

✚ Σταματόπουλος, Δ. & Καραβοκύρης, Α. (2009). «Φορολογία Εισοδήματος Φυσικών και Νομικών Προσώπων». Εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα.

✚ Τσιάτουρας, Φ. (2010). «Φορολογία εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων». Αθήνα.

Μελέτες

✚ Τζούμας, Ν. (2009). «Πολυπλοκότητα ελληνικού φορολογικού συστήματος, Φοροδιαφυγή παραοικονομία και φορολογική συνείδηση», Διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων.

Διαδίκτυο

✚ Europa «Income Taxes Abroad», ιστότοπος http://europa.eu/youreurope/citizens/work/taxes/income-taxes-abroad/index_en.htm

✚ Europedia.moussiw.eu, «Η φορολογική πολιτική της ΕΕ», ιστότοπος: <http://europedia.moussis.eu>

✚ Revenue statistics: Comparative tables, OECD Tax Statistics (database). Ανακτήθηκε από <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=REV> 21/9/17

✚ World TaxSummaries «Η φορολογία στην Ελλάδα» Μάιος 2016. Ανακτήθηκε από https://www.pwc.com/gr/en/publications/assets/world-tax-summaries-2016_gr.pdf 20/9/17

✚ World TaxSummaries «Η φορολογία στην Ελλάδα» Μάιος 2016. Ανακτήθηκε από https://www.pwc.com/gr/en/publications/assets/world-tax-summaries-2016_gr.pdf 20/9/17

✚ ΑΑΔΕ, Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων, ιστότοπος: <http://www.aade.gr/menoy/statistika-deiktes/eisodema/etesia-statistika-deltia>

✚ Ανάλυση των μεταβολών στην φορολογία εισοδήματος με το Ν. 4387/2016, ιστότοπος <https://www.taxheaven.gr/news/news/view/id/29111#>

✚ Άρθρο «Πώς φορολογούσαν οι αρχαίοι» της Σπίνου Π., στην Εφημερίδα Ελευθερία, έντυπο 7, 21/2/2010. Ανακτήθηκε στις 21/9/17 από: <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=133446>

✚ ΕΛΣΤΑΤ, Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία «ΑΕΠ», ιστότοπος: www.statistics.gr 22/11/16

✚ Η Ευρώπη «Φόροι εισοδήματος στο εξωτερικό», ιστότοπος: <http://www.europa.eu>

✚ Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών (ΚΕΠΕ), Τριμηνιαίο Δελτίο Φεβρουάριος 2017. Ανακτήθηκε από <https://www.kepe.gr> 19/9/17

✚ Φορολογικά νέα, 14/3/2014 ιστότοπος, <http://news247.gr/eidiseis/oikonomia/forologia/forologikos-odhgos-2014-poso-foro-tha-plhrwsoyme-fetos.2688822.html> ανακτήθηκε 25/10/17

Νόμοι

- ✚ Νόμος 1640/1919, Περί φορολογίας καθαρών προσόδων, <http://www.e-forologia.gr/> ανακτήθηκε στις 16/10/2017
- ✚ Ν. 4172/2013 Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος (Ν. 4172/2013) που ισχύει για εισοδήματα από 1.1.2014, ιστότοπος: <https://www.e-forologia.gr>
- ✚ Άρθρο 15 §1 Ν. 4387/2016 (κωδικοποιημένο σύμφωνα με το Ν. 387/2016 & ισχύει για εισοδήματα που αποκτώνται από το φορολογικό έτος 2016 και μετά), ιστότοπος: www.forin.gr, www.taxheaven.gr
- ✚ Άρθρο 9 §1 Ν. 2238/1994 (κωδικοποιημένο σύμφωνα με τον ν. 4261/2014) ιστότοπος: www.forin.gr, www.taxheaven.gr
- ✚ www.forin.gr, Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος (Ν. 4172/2013) που ισχύει για εισοδήματα από 1.1.2014
- ✚ Νόμος 2238/1994 - ΦΕΚ 151/Α/16-9-1994, <https://www.e-nomothesia.gr/kat-oikonomia/n-2238-1994.html>, ανακτήθηκε στις 20/9/2017
- ✚ Νόμος 3296/2004 (ΦΕΚ Α 253/14-12-2004), <https://www.forin.gr>, ανακτήθηκε στις 20/9/2017
- ✚ Νόμος 4374/1.4.2016, <https://www.e-forologia.gr>, ανακτήθηκε στις 20/9/2017
- ✚ Ν. 4374/1.4.2016 (ΦΕΚ Α' 85/12.5.2016), άρθρο 16, Σχ. πολ.1087/27-6-2016 Κοινοποίηση διατάξεων Ν. 4387/2016 και Ν. 4389/2016, που αφορούν φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων, ιστότοπος: <https://www.e-forologia.gr>
- ✚ Νόμος 4172/2013, www.forin.gr, ανακτήθηκε στις 20/9/2017
- ✚ Νόμος 4172/2013, www.taxheaven.gr, ανακτήθηκε στις 20/9/2017
- ✚ Νόμος 4387/2016, www.forin.gr, ανακτήθηκε στις 20/9/2017